

3491
N-7

ΕΚΛΟΓΑΙ ΙΕΡΩΝ ΥΜΝΩΝ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΔΙΔΑΚΤΕΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥΣ ΕΤΟΥΣ

1914—1915

188x13.1

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1915

ΤΥΠΟΙΣ "ΑΥΓΗΣ,, ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τὸ πρόγραμμα τῶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις τοῦ Κράτους διδαστέων μαθημάτων κανονίζεται ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1914—1915 ὡς ἔξῆς.

Τρίτη τάξις τοῦ γυμνασίου

Ανάγνωσις ἀπὸ τοῦ Μαρτίου ἐκλεκτῶν μερῶν τῆς χριστιανικῆς λυρικῆς ποιήσεως (Κασσιανῆς, Ρωμανοῦ, Κοσμᾶ κλπ.).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

Ο ‘Υπουργὸς
Ι. Δ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΤΕΡΠΗ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑΣ ΤΟΝ ΜΑΧΑΝΑΝ
ΤΟΥ ΕΥΒΙΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΥΜΑΝΑΙΟΥ

Το πρόγραμμα της τερπητικής σχολής είναι αποτέλεσμα της
ανάπτυξης της πολιτικής γεωργαντών μεταβολής καθώς
και της αύξησης της διεθνούς εμπορίας της χώρας.

Τοτε η απειλή του οικονομικού

της Ελλάς με τον Μήδον την επιτάχυνε την είσοδο της
χρηματικής ανάπτυξης στην Ελλάδα (Εργαστηλική, Τομούχοι,
Κοινωνία κλπ.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Η.

ΕΠΙΔΗΜΙΟΥ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ίστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας περιστοῦται κυρίως κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Ἰουστιτιανοῦ. Τὸ νῆμα τὸ συνάπτον τὸν πολιτισμὸν τοῦ Ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων πρὸς τὰς ἀρχαίας Ἑλληνικὰς θεωρίας εἶχε βεβαίως διασπασθῆ ἥδη ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ χριστιανισμοῦ ὡς θρησκείας τοῦ Κράτους. Αὐτὴ ἡ ἴδρυσις τοῦ ἀνατολικοῦ ὁμομορφοῦ κράτους εἶχεν ἐπιφέρει διὰ τῆς νέας βασιλείου τάξεως καὶ τῆς ἀπολυτιαρχικῆς μορφῆς τῆς πολιτείας σπουδαιοτάτην μεταβολὴν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς παλαιᾶς λογοτεχνίας. Τὸ ἀνελεύθερον αὐλικὸν πνεῦμα, δεσμεῦνον τὸν ἐλεύθερον λόγον καὶ τὴν διάνοιαν ἀποπνῆγον διὰ μικρολόγου ἐθιμοτυπίας, ἡ εἰσαγωγὴ νέων ἥθων καὶ νομίμων εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν εἶχον διαφεύγει τὴν ἀγγότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐκ παλαιοῦ ἥδη διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς Ἑλληνικῆς ἐλεύθερίας καὶ αὐτορομίας εἶχεν ἀποβάλει τὴν γόνιμον δύναμιν. Ο δὲ χριστιανισμός, δοτις τὸ ἐπὶ Κωνσταντίνον κτηθὲν πλεονέκτημα τῆς ἀνοχῆς καὶ ἐλευθερίας ἐν μέσῳ τοῦ πολεμίου ἀρχαίον κόσμου ταχέως εἶχε μεταβάλει εἰς καθημερινοὺς καὶ κατόπιν εἰς παντελῆ κατ' αὐτοῦ ἐπικράτησιν, ὑποτάξας εἰς τὰ αὐτηρὰ δρια τῆς πίστεως πᾶσαν κίνησιν τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν ἀνεπιεικῆ μισαλλοδοξίαν πᾶσαν ἐλευ-

θεοίαν τῆς συνειδήσεως, περιώρισεν εἰς στενώτατα δρια-
ροητικὸν τῶν ἀνθρώπων δρίζοντα καὶ ἀπέκουψε πᾶσαν αὐτενέο-
γητον δρᾶσιν τοῦ πνεύματος.

Εἰς τὴν ἐθελοδουλείαν ταύτην βεβαίως δὲν κατεδίκασεν ἑαυτὴν
τόσον ἀμέσως καὶ ταχέως ἡ Ἑλληνικὴ ψυχή. Καὶ θνήσκων δ
Ἑλληνισμὸς τὸν διπλοῦν αὐτοῦ θάνατον, τὸν πολιτικὸν καὶ πνεύ-
ματικόν, ἔσχε τὰς ἀναλαμπάς του καὶ ἀνέδειξεν ὑπέροχα πνεύ-
ματα. Αὐτὰ τὰ χριστιανικὰ ἔργα, ἀραβλαστήσαντα ἐπὶ τοῦ ἐδά-
φους τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς μορφώσεως, σώζουσι καὶ ἐκείνους
τοὺς χρόνους ἔτι τὴν πνοὴν τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας καὶ ἐπὶ πολὺ^ν
ἀκόμη μετὰ ταῦτα τὴν προσοχήν μας ἐφ' ἑαυτὰ ἐλκύουσιν ὡς
ἔργα τέχνης καὶ προϊόντα δυνατοῦ πνεύματος. Μάτην καὶ δικαιο-
στιανισμὸς δὲν είχεν εἰσδύσει εἰς τὴν λογοτεχνίαν τῆς νέας ἐπο-
χῆς ὡς δύναμις κραταιά, πνευματικὴ καὶ ἥθική, ἐπενεγκοῦσα
τὴν ἀναγέννησιν ἐκείνην τῆς ἀνθρωπότητος. ήτις προήρχετο ἐκ
«βαθυτέρας νῦν ἀντιλήψεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ ἀγνοτέρας
θεωρίας περὶ Θεοῦ καὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ
θεῖον».

Ιδιαιτέρως τὰ ποιητικὰ δημιουργήματα τῆς Ἑλληνικῆς δια-
νοίας, τὰ μόνα ἄλλως παρέχοντα τὸ μέτρον τοῦ ἀνωτέρου πνεύ-
ματικοῦ βίου παντὸς ἔθνους, εἰ καὶ, καταπίπτοντα ὁγδαίως
ἀπὸ τοῦ ἀλεξανδρινοῦ αἰῶνος, καθίστανται κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ
Κωνσταντίνου ἥδη χρόνους παντελῶς λόγου ἀνάξια, δεικνύουσιν
ἐν μέρει μέχρι τῆς Ἰουστινιανού ἐποχῆς γλαφυρίαν μὲν ἔτι
καὶ καλλιέπειαν εἰς τὴν μορφήν, εὐφυΐαν δὲ καὶ φαντασίαν εἰς
τὴν σύλληψιν. Τὸ ἐπίγοαμμα καὶ τὰ ἀνακρεόντεια τῶν ὑστάτων
τούτων Ἑλληνικῶν καὶ πρώτων ἀμα βυζαντηνῶν χρόνων ἔχουσιν
τόσον σφράγιος καὶ δομὴν δօσον καὶ ὑπὸ δημιουργικῆς δυνάμεως
ἐμπνέονται. Καὶ μέχρι δὲ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ βυζαντηνοῦ

αιῶνος ἡ ποίησις ἡ ἐλληνικὴ ἡ τὰς δίξας τῆς ἔχουσα εἰς τὴν
ἀρχαιότητα, ἡ ἀπομιμουμένη ἐπὶ ἀρχαῖα πρότυπα, δὲν ἔλειψε
διόλον ἐκ τοῦ Βυζαντίου. Τὸ ἔπος, τὸ μυθιστόρημα, τὸ δρᾶμα
τὸ χριστιανικὸν ἐν τινι μέτρῳ, τὸ ἐπίγραμμα πρὸ πάντων, ἀνα-
κρεόντεια μικρογραφήματα, μικρά τις λυρικὴ ποίησις ενδισκούσι
ζηλωτὰς θεραποντας.

Ἄλλ' ὁ πωσδήποτε κατὰ τὸν κοίσμον δι' ὅλην τὴν μετὰ ταῦτα
ἴστορίαν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἔκτον αἰῶνα, κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ
Ιουστινιανοῦ, ἀκριβῶς πλέον διαγράφονται τὰ δρια τῶν δύο
παντελῶς ἀντικειμένων ἀλλήλαις περιόδων τοῦ ἑνιαίου ἐλληνικοῦ
κόσμου, τοῦ ἀρχαίου ἔθνους καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ χριστιανικοῦ.
Οτε ἐν ἔτει 529 διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἀρχαίας φιλοσοφικῆς
σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀπεσβέννυτο ὁ λύχνος τῆς παλαιᾶς σοφίας
καὶ ἡ ἐλληνικὴ μοῦσα ἐφυγαδεύετο διὰ παντὸς ἀπὸ τὰ ιερά τῆς
ἔδαφη, πρόδηλον πλέον καθίστατο διὶ βαθύταται διαφορὰὶ ἐχώ-
ριζον τὸν νεοφανῆ τοῦτον κόσμον ἀπὸ τοῦ παλαιοτέρου. Οἱ ἐλ-
ληνισμὸς ἀποχωρεῖ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ἐπὶ τῆς ὁποίας
ἐπὶ μακρὸν αἰῶνας καὶ μετὰ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ ἐποχὴν ἔδρασε,
διὰ παντὸς δὲ ἀποκρύπτονται πλέον ἀφ' ἡμῶν τὰ πρόσωπα,
τὰ δροῦ μὲ τὰς ἰδέας καὶ τὰς παραδόσεις των συνέδεον ἡμᾶς
μέχρι τοῦτο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥπτον ἀμέσως πρὸς τὴν σκέψιν καὶ
τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος.

Καὶ πράγματι ὅχι πολὺν χρόνον μετὰ ταῦτα, ἀπὸ τῶν μέσων
τοῦ αἰῶνος καὶ κατόπιν, πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπομένης ἐκατον-
ταετηρίδος, διε βαρεῖαι ἐνέσκηψαν καὶ αἱ ἐκ τῶν ἐπιδομῶν τῶν
βαρβάρων συμφοραὶ εἰς τὸ Κράτος, βαθείας ἐμνολογικὰς μετα-
βολὰς ἐπενεγκοῦσαι εἰς αὐτό, αἰσθανόμεθα πλέον ὅτι ζῶμεν ὡς ἐν
ἄλλῳ κόσμῳ καὶ δικόσμος οὗτος εἶναι δικόσμος μεταβεβλημένος,
παντελῶς πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἀνόμοιος βυζαντηρὸς μεσαιωνικός.

‘Η νέα θρησκεία, δπως διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀγωγῆς παρείχετο εἰς τὸν ἀνθρώπους, ἐμόρφωσε καὶ τῷ πόλον ὅλως διόλου ἴδιόρρυθμον τὴν κοινωνίαν. Τὸ στενὸν θρησκευτικὸν πνεῦμα τοῦ βυζαντινισμοῦ ἐδούλωσε τὴν διάνοιαν καὶ περιώδισε πᾶσαν ἐλευθέραν πτῆσιν αὐτῆς, διὰ τοῦ ἀντηροῦ δὲ δογματικοῦ χαρακτῆρος, τὸν δποῖον προσέδωκεν εἰς τὴν σκέψιν, ἐδέσμενος καὶ σχεδὸν ἀπέπνιξε τὴν ἀτομικὴν παραγωγικότητα, ἐξ ἣς ἡδύνατο νὰ προέλθῃ οἰαδήποτε ἄλλη δημιουργικὴ τοῦ πνεύματος καὶ ἴδιαιτέρως ποιητικὴ αὐτοῦ δρᾶσις. Μόνον ἡ βαθυτέρα ὑπόστασις τῆς ψυχῆς τοῦ ἔθνους εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ καθαρῶς θρησκευτικοῦ περιβάλλοντος καὶ ὑπὸ τὸν ὅρους τῆς νέας του ἰστορικῆς ἀναπτύξεως καθ’ ὅλας τὰς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς σχέσεις, τὰς δποίας εἶχε νὰ κανονίσῃ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ πρὸς τὰς διαμφισβητούσας τὴν ὑπαρξίαν του ἐχθρικὰς δυνάμεις, ἥκιστα βεβαίως ὑπετάγη εἰς τὸν περιορισμὸν καὶ τὴν δούλωσιν ταύτην. Οὕτω δὲ δυνάμεθα νὰ συνδέσωμεν πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν δι’ ὅλων τῶν αἰώνων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς μετουσιώσεως τοῦ ἔθνους ἐλληνισμοῦ εἰς τὸν χριστιανικὸν μέχρι τῆς αὐγῆς τῶν νεωτέρων καὶ ἔως εἰς ἡμᾶς πλέον εὐθὺ φερόντων χρόνων τὴν παραγωγικότητα τοῦ ἔθνους πνεύματος καὶ ἴδιαιτέρως τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἐθνικῆς μούσης ἐν μέσῳ τῶν ἀθλων τῶν πολεμικῶν καὶ εἰς τὰς τερπνὰς ἡ θλιβερὰς διαχύσεις τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ. Τὸ ἡρωϊκὸν ἔπος καὶ ἡ τερπνὴ μυθιστορία καὶ τὸ παθητικὸν δημοτικὸν ἄσμα ἐλίκησαν τὸ ἔθνος καθ’ ὅλον τὸν ἔκτοτε βίον του, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ φιλοσοφικωτέρα ἡ αἰσθητικωτέρα σκέψις ἥλθεν ἐν τέλει νὰ δύνηται φῶς της εἰς τὴν ωραίαν του πάντοτε διάνοιαν, ὅτε ἥλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὅτε καὶ ἡ μεγάλη ποτὲ ‘Ἐλλὰς καὶ τὴν τρα-

γικὴν ἀπὸ τοῦ μεσαιωνός της ἔξοδον ἐκλήθη ἢνα συνεισφέρῃ τὸν ἔργαν της εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ νέου κόσμου.

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ ἴδιορρυθμίᾳ ἐκείνῃ τῆς κοινωνίας, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ περιοριστικοῦ πνεύματος τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, ἡ ἐκ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας πηγάδασσα ἀρχὴ ἔξεγείρει τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις καὶ ζωογονεῖ καὶ ἴδιον τρόπον. Ἡ νέα πίστις εἰσάγει νέαν ὕλην, καὶ ἀρχὰς εἰς παλαιὸν ἀκόμη τύπους, καθόσον σώζεται ἔτι ἡ παλαιὰ παράδοσις τῆς λογιότητος καὶ τῆς χρήσεως τῆς γλώσσης ἐπειτα εἰς νέους δλῶς διόλον, ἀνεξαρτήτως πλέον ἐντελῶς πρὸς τὴν διπλῆν ἐκείνην παράδοσιν. Καὶ καθόσον στενῶς πρὸς τὴν πίστιν ταύτην συνδέεται τὸ αὐτόθημα, δι μετὰ πάθους ὑπὲρ αὐτῆς ἐνθουσιασμὸς προκαλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ώραίας καὶ ὑψηλὰς πολλάκις ἐμπνεύσεις.

Οὕτω γεννᾶται ἡ θρησκευτικὴ ποίησις ὡς ἡ πρώτη μορφὴ τῆς νέας δημιουργίας τῆς ἐθνικῆς μούσης, ἀφ' ἣς ἡμέρας ἡ μεσαιωνικὴ καὶ καθόλου ἡ νεοελληνικὴ αὐτῆς περίοδος ἀρχεται.

Τὴν ἀνάπτυξιν πάσης καλλιεργικῆς δημιουργίας κανονίζονται συνήθως εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κοινωνίας αἱ καλαισθητικαὶ αὐτῶν τάσεις. Οἱ σάλοις τῶν παθῶν, τὰ δποῖα ἔξεγείρει ἡ πάλη καὶ διάγων πρὸς ἔξωθεν ἐπιφερομέρας ἐναντίας δυνάμεις, γεννᾷ τὸν ποιητικὸν δραγασμόν. Αἱ προσωπικαὶ συγκυρήσεις, τὰς δποίας προκαλοῦσιν ἐσωτερικοὶ κλονισμοὶ ἐκ δημοσίας ἢ ἴδιωτικῆς αἰτίας, φέρουσιν εἰς μεγαλήγορον διαιτύπωσιν βαθυτέρων ἐννοιῶν καὶ αἰσθημάτων.

Τόσον πλούσια βεβαίως δὲν ἦτο ἡ πηγή, ἐξ ἣς ἐρχεντει τὸ νῦν τῆς ἐμπνεύσεως εἰς τὴν θρησκευτικὴν μεσαιωνικήν μας ποίησιν. Οὕτε τόσον εὐρεῖα καὶ βαθυθέμελος, ὑπῆρξεν ἡ βάσις, ἐπὶ τῆς δποίας ἐστηρίχθη τὸ αἰφνιδίως ἀνακύψων καὶ βραχεῖαν τὴν ἀνάπτυξιν λαβὸν οἰκοδόμημα αὐτῆς. Τὰ γενικώτερα ἀνθρώ-

πινα αἰσθήματα καὶ αἱ ἀξίαι παντοδυνάμων ἵδεῶν, αἵτινες δίδουσι τὸ μέτρον τῆς ἀξίας εἰς τὴν ποιητικὴν δημιουργίαν, δὲν εἰσῆλθον ποτὲ εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς.

*Αλλ' ὁ γνώμων οὗτος εἶνε ἀπόλυτος καὶ ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς θρησκευτικῆς μας ποιήσεως κατὰ τὴν θέσιν, τὴν δύοιαν θὰ ἡδύνατο ν' ἀξιώσῃ ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ ὑψηλοτέρου ποιητικοῦ πνεύματος τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ τὸ μονοειδὲς τοῦ χαρακτῆρος της, διότι βεβαίως οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὑμνος «πίστεως, ὡς ἐλέχθη, θευκωτάτου χαρακτῆρος, ἀληθείας ἀποκρυσταλλωθείσης εἰς σχήματα σταθερὰ καὶ ἀναλλοίωτα», δὲν εἶνε οὐσιαστικὸν μειονέκτημα. *Η πίστις αὖτη εἶνε ζῶσα, πηγὴ ἀκένωτος βαθειῶν συγκινήσεων τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ σταθερὰ ἀναλλοίωτος αὕτη ἀλήθεια ἔξεγείρει εἰς ὑψηλοτέραν θεωρίαν τῶν ἐγκοσμίων καὶ τῶν ὑπερκοσμίων, ἡτις τὸ πνεῦμα δύναται νὰ τρέψῃ εἰς μεγαλειώδεις σκέψεις καὶ τὴν φαντασίαν νὰ πληρώσῃ μὲν θείας εἰκόνας. Δὲν εἶνε ἀληθὲς καὶ διὰ τοῦτο προσωπικῶν συγκινήσεων, αἱ δύοιαι ὅποιαι ὅποιαι σίασδήποτε ἀνάγκης βιαζόμεναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἐκραγῶσιν εἰς πάθος καὶ πόνον, τὴν μυχιαιτάτην ἐκδήλωσιν καὶ διὰ τοῦτο ποιητικωτάτην ἔκφρασιν δύνωμένης ψυχῆς. Τὸ δόγμα, τὸ δῆθεν περιοριστικὸν τοῦ περιεχομένου τῆς θρησκευτικῆς μας ποιήσεως, ἔκειτο ἐντὸς εὐδυτάτου πλαισίου ζωογόνου πίστεως καὶ γονίμου ἀληθείας, ἡ ὑπηρετικὴ δὲ δῆθεν θέσις τῆς ποιήσεως ταύτης ἐν τῇ ἔκκλησιαστικῇ τελετονοργίᾳ, ὅπου οὐχὶ ἐντὸς τύπων λατρείας ἀπλῶς, ἀλλ' ἐν δραματικῇ ἐναργείᾳ καὶ ἔξαρσει τὸ πᾶν ἐκινεῖτο, δὲν ὑπεβίβαζε, ἀλλ' ἀνύψωνε μᾶλλον τὸ ἀξίωμα αὐτῆς. *Η ὠραία παράδοσις περὶ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τοῦ ὑπερόχου πάντων δημιουργοῦ τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως, τοῦ Ρωμανοῦ, παριστάνει αὐτὸν ἐμπνεόμενον καθ' ὑπρονούς τὸν κάλλιστον ὑμνον εἰς τὴν γέννησιν τοῦ

Σωτῆρος καὶ κατόπιν σπεύδοντα ὡς φοιβόληπτον δοιδὸν νὰ
ἔξαγγελῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν μυστῶν. Λένε εἶνε ἡ ἐκ-
κλησία ἡ δουλώσασα τὴν ποίησιν εἰς ὑπηρεσίαν ἀνάγκης, ἀλλ' ἡ
ποίησις εἶνε ἡ ἔξαγιάσασα τὴν ἐκκλησίαν.

Τὰ μειονεκτήματα, ἀκριβέστερον εἰπεῖν αἱ οὐσιώδεις ἐλλείψεις
καὶ τὰ ἐλαττώματα, τὰ δποῖα διαγνώσκομεν εἰς τὴν θρησκευτι-
κήν μας ποίησιν, ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον τῆς κατωτέρας αὐτῆς
παραγωγῆς. Αὗτη δὲ περιλαμβάνει πᾶσαν τὴν Βυζαντηνὴν ἐποχὴν
ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος καὶ κατόπιν, ἀν δρθῶς, ὡς πιστεύομεν,
ἡ βραχεῖα περίοδος τῆς ἀκμῆς, ἡ τοῦ Ρωμανοῦ ἐποχή, τίθεται εἰς
τὸν ἔκτον αἰῶνα. Ἀλλ' ὅτι ἀκριβῶς ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς εἶνε
τόσον βραχεῖα, συμπίπτοντα πρὸς τὸν χρόνον τῆς γενέσεως, καὶ
ὅτι ἐπομένως οὐδεμίᾳ ἀνάπτυξις παρατηρεῖται, ἀλλ' αἰφνιδίᾳ
ἀνακοπῇ καὶ στείρωσις, εἶνε σημεῖον ὅτι βαθυτέρα τις ἔλλειψις
συνώδευσε τὴν πρώτην λαμπρὰν ἐκδήλωσιν τοῦ δημιουργικοῦ
ποιητικοῦ πνεύματος θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως.

Ἡ ἔλλειψις αὗτη δὲν κεῖται τόσον εἰς τὴν στειρότητα τοῦ πνεύ-
ματος τῆς κοινωνίας, ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς ὁποίας γεννᾶται καὶ
ὁ ποιητής, διότι εἰς τὸ Βυζάντιον δὲν ἔλειψαν ποτὲ δυνατὰ πνεύ-
ματα καὶ πίστις βαθεῖα καὶ εἰλικρινής. Κεῖται μᾶλλον εἰς τὸν τρό-
πον τῆς ἀντιλήψεως τῶν θεμάτων ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ποιητῶν
καὶ εἰς τὴν ἀσυνείδητον ὑποτίμησιν τῆς δυνάμεως τῆς τέχνης, τὴν
ὅποιαν ἐκάλουν εἰς ἔκφρασιν τῶν διαχύσεων τοῦ ἐκστατικοῦ των
πνεύματος. Ἐδῶ δὲ δρεῖλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν πυρῆνα ἀληθείας
εἰς τὴν παρατήρησιν περὶ τῶν δεσμῶν, εἰς τὰ δποῖα ὑπέβαλλε
τὴν ποιητικὴν ἐμπνεύσιν ὅχι βεβαίως ἡ ὑποβασιάζουσα αὐτὴν
πίσις καὶ ἀλήθεια, ἀλλὰ τὸ ἀντιλαμβανόμενον αὐτὴν πνεῦμα.

Τί ἔλειπεν δῆμος ἐκ τοῦ πνεύματος τούτου, ὥστε ἡ ἀντίληψις
αὐτοῦ, φωτεινὴ κατ' ἀρχάς, διε τὴν ἐμπνεύσιν ἦτο ἀκόμη δύλως;

αὐθόρμητος καὶ ἀφελής, ἔγινεν ἀγορωτέος κατόπιν καὶ στεῖρος μᾶλλον, ὅτε ἡ ἐνδύμυχος ἐκείνη θέρμη τοῦ αἰσθήματος σὸν τῷ χρόνῳ ἔπανε καὶ ἀνάγκην φλογίζουσα τὴν ψυχήν;

Ἡ γένεοις τῆς πρώτης δημιουργίας τῆς ἐθνικῆς μούσης μετὰ τὴν παντελῆ ἔκλεψιν τοῦ ἀρχαίου κόσμου χρεωστεῖται εἰς τὴν τελείαν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας λογοτεχνικῆς παραδόσεως, τῆς ὁποίας οἱ τύποι είχον μείνει κενοὶ περιεχομένον καὶ ἡ γλωσσικὴ μορφὴ κατεστάθη ἀδιανόητος εἰς τὸ πολὺ κοινόν. Ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο κέρδος ἀπεκτήθη διὰ μεγάλης θυσίας. Ἀποσπασθεῖσα ἡ διάνοια ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως, εἰς ἣν ὑπὲρ τὸ δέον ἐπὶ μακρὸν ἐδούλευσεν, ὑπεδουλώθη οὐχ ἦτορ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικήν, εἰς τὴν δυοίαν ἀπολύτιως ἐκνυιάρχει τὸ ἑβραιϊκὸν πνεῦμα καὶ ἡ ἀντίληψις. Τοῦτο ἦτορ κακὸν διὰ τὴν ἔλευθέραν κίνησιν τοῦ πνεύματος ἐντὸς τοῦ ἀπείρου κόσμου τῶν γονίμων αὐτοῦ ἐντυπώσεων καὶ τῶν ἵνδαλμάτων τῆς φαντασίας ἀσυγκρίτως μεγαλείτερον τὸν ἐκ τῶν δεσμῶν, τοὺς δόποίους ἐπέβαλλε δῆθεν τὸ δόγμα. Τὸ αὐτηρὸν δόγμα δὲν ἀπέκρυψε, οὔτε ἐπεσκίασε τὸ αἰώνιον φῶς, διερρέπε τὴν θείαν ποίησιν τοῦ Δάρτη! Καὶ τὸ σπουδαιότερον διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως ἀπώλεσεν ἡ ἐκκλησιαστική μας ποίησις πᾶσαν κοινωνίαν πρὸς τὸ ζωογόνον πνεῦμα τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας καὶ τὴν αἰσθησιν αὐτὴν τῆς φύσεως καὶ τῆς δυνάμεως τῆς τέχνης. Ὁ Ρωμανὸς δὲν εὑρισκε πλέον τὸν "Ομηρον διδάσκαλόν του, ὡς ὁ Δάρτης εἶρε τὸν Βιργίλιον.

Τοῦτο ἔκφενε τὴν τύχην τοῦ βυζαντιηροῦ αἰῶνος ὡς πρὸς τὴν πνευματικήν του παραγωγὴν καθόλου καὶ ἴδιαιτέρως τὴν ποιητικήν. Ὅτι δημος καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ περιβάλλοντι ἔφθασεν αὕτη εἰς ὕψος ἐκπρεπὲς καὶ ὑπεροχὴν μεγάλην, ἔστω καὶ δι' ἐνὸς μόνου ἀντιπροσώπου της, τοῦ Ρωμαροῦ, τοῦτο χρεωστεῖται εἰς

τὴν ἔκτακτον φύσιν τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν εὐτυχῆ ἴδιότητα τοῦ γνησίως δημοτικοῦ πνεύματος τῆς ποιήσεώς του.

Ο Ρωμαϊκὸς εἶνε ποιητὴς καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Καὶ εἶνε ὑψηλέτης ποιητής. Τοῦτο φαίνεται ὅχι τόσον εἰς τὰς ἴδεας, ὃσον εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀντίληψιν τοῦ θέματος καὶ τὰς μεγαλορεπεῖς εἰκόνας. Ἡ ἴδεα εἶνε αὐτὸς τὸ θέμα· ὁ ποιητὴς δὲν . κρίνει, δὲν αἰτιολογεῖ, τὴν ὑποκειμενικότητά του ἐν γένει δὲν φέρει εἰς τὸ μέσον. Τοῦτο εἴναι ἀδικία πρὸς τὸ ἴδιον πνεῦμα, ταπείνωσις τῆς φαντασίας. Καὶ ἡ αἰωνία ἐπάνοδος εἰς τὰς παραστάσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἡ παρακολούθησις αὐτῆς τῆς φράσεως τῆς ἀφηγήσεως τῆς Γραφῆς διαθέτει ἡμᾶς πολλάκις κακῶς διὰ τὴν ζημιάν, ἢν ύφίσταται ἐκ τούτου ἡ ἐφευρετικότης τοῦ ποιητοῦ. Διότι καὶ ἀληθῶς ὡς ἀφήγησις ἀπλῆ παρουσιάζεται συνήθως ἡ ποίησίς του μᾶλλον παρὰ ὡς λυρικὴ διάχυσις. Ἀλλ' ὅπο τὸν τύπον τοῦτον ἐμφανίζει ὁ ποιητὴς εἰς τὰ ἔσχα του τόσον ἐκπρεπῆ τὸν χαρακτῆρα τῆς καλλιτεχνικῆς του συνθέσεως, ὃστις εἶνε ἡ ζωηρὰ παραστατικότης καὶ ἡ δραματικὴ κίνησις, ὥστε δι' αὐτοῦ φθάνει εἰς ἀνέφικτον ὑψος ἀντικειμενικῆς τελειότητος. Ο χαρακτῆρας οὗτος εἶνε γνήσιος Ἑλληνικὸς καὶ γνήσιος δημοτικός, δροῦς πλειστάκις παρουσιάζεται εἰς τὴν ἀφελῆ δημοτικήν μας ποίησιν. Άρευ τῆς ἔξαντλητικῆς μακρολογίας, ἡ δροῖα πολλάκις λαμβάνει τὸν χαρακτῆρα δρηματικῆς ἀναλύσεως τοῦ θέματος, οἱ διαφορούχοι λόγοι ἀναπτυσσόμενοι διεξοδικοὶ ὕμνοι τοῦ Ρωμαϊκοῦ θὰ ἦσαν ἀληθεῖς ωδαὶ εἰς τὴν περιωρισμένην ἔκτασιν τοῦ συνόλου καὶ τὸ σῶφρον μέγεθος τῶν στροφῶν τοῦ ὀραίου τούτου εἴδους, ὅπως ἀπαξ μόνον αὐτὸς παρουσιάσῃ εἰς τὴν νεωτέραν μας ποίησιν ὅπο τοῦ μεγαλοφαντάστον Ἀρδρέον Κάλβον.

Ωραῖον δημοτικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν ἱερὰν ποίησιν τοῦ Ρωμα-

τοῦ εἶνε καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῆς, «γλῶσσα μεστὴ καὶ δυνατή, ἐξίσου ἀπέχουσα τοῦ πομπώδους καὶ χυδαίου, ἐξηγενισμένη καὶ κατηγλαισμένη ὑπὸ τῆς ἀρμορίας τοῦ ποικίλου καὶ καλλιτεχνικοῦ ὁνθμοῦ αὐτῆς». Ἡ παντελὴς ἀπόρριψις τῆς σχολαστικῆς, προαιωνίως τὸν τράχηλον τοῦ ἔθνους βαρυνούσης παραδόσεως πονθενὰ δὲν ἀπεδείχθη καθαριωτέρα καὶ περισσότερον ζωοπάροχος παρὰ εἰς τὴν ποίησιν ταύτην. Ἡ γένεσίς της, καὶ ἡ ὑπαρξίς της ἐπομένως, θὰ ἥτον ἀδύνατος ἄνευ τούτου. Ἡ γοητεία τῆς ὡς αὐθορμήτου διαχύσεως τοῦ πτεύματος καὶ εἰλικρινοῦς ἐμπνεύσεως κεῖται εἰς τὸ μυστικὸν τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ φυσικοῦ κάλλοντος τῆς γλώσσης ταύτης. Καὶ δ ὁ ωνθμός, ὡς τὸ μόνον πλέον στοιχεῖον τῆς ποιητικῆς ἀπαγγελίας ἐν τῷ ὑπὸ τῶν δεομῶν τοῦ μέτρου συνεχομένῳ λόγῳ, ἀφοῦ ἡ ἀρχαία προσῳδία ὑπεχώρησε τελείως εἰς τὸν τονισμὸν τῶν λέξεων, ἥτο ἀναγκαῖον παρακολούθημα τῆς χρήσεως τῆς λαλουμένης ταύτης γλώσσης. Ἀλλ᾽ ἡ κατασκευὴ τοῦ στίχου δὲν ἐβασίσθη ἐπὶ τοῦ διὰ τὴν ἀπαγγελίαν μόνον χρησίμου ὁνθμικοῦ τούτου μέτρου. Τὸν κανόρα ἔδιδε τὸ μέλος, ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν μελικὴν ποίησιν. Οἱ ποιηταὶ καὶ τῆς θρησκευτικῆς μας ποιήσεως δὲν συνέθετον ποιήσεις ἀλλ᾽ ἐψαλλον μέλη. Ὡς μέλη ἥκουσεν αὐτὰς πάντοτε δ ἐλληνικὸς λαὸς καὶ οὕτως ἀντιλαμβανόμεθα ἡμεῖς πάντοτε τὴν συγχονογίαν των.

Οτε μετὰ τὸν *Pομαρὸν* ἐφάρη στειρεύοντα ἡ πηγὴ τῆς ὑψηλοτέρους ἐμπνεύσεως καὶ τῆς καθαρωτέρας ποιήσεως, τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς καὶ αἱ ἐλλείψεις κατέλαβον πλατύτερον χῶρον, ἡ παραγωγική της δύναμις ἐξησθένησε καὶ ἡ ζωή της ἐμαράθη. Τὰ γεγονότα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου δὲν ἥλθον διὰ τὰ ἀνακυνώσων πάθος θρησκευτικόν. Εἰς τὸν θεολογικὸν κόσμον δὲν ἐφύσησε καμιά πνοὴ φιλοσοφικῆς θεωρίας καὶ αἰσθηματικῆς ἐξάρ-

σεως. Αἱ καλλιτεχνικὰ τάσεις δὲν ἔφερον εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ πλοντισμοῦ τῆς ποιητικῆς λογοτεχνίας πέραν τοῦ μέτρου τῆς μερίμνης περὶ τῶν καταπονητικῶν ψαλμωδιῶν τῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μηκυνομέρων ἀκολουθιῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας. Ὁ λυρισμός, δύσις οὐδὲ εἰς τὴν αἰσθηματικωτέραν ποίησιν τοῦ Ρωμανοῦ διαχύνεται πλήρης καὶ δυνατὸς ἐν μέσῳ τῶν μακρῶν του στροφῶν, ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ὁρτορείαν. Ἡ ἐπιτήδευσις καὶ ἡ ἔμφασις ἀντικαθιστῶσι τὴν ἀπλότητα καὶ ἡ ἔξωτεροικὴ μορφή, διὰ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸν παλαιὸν λησμονημένους τύπους τόθον τινὸς ἀλασικότητος, ἀποβάλλει τὴν ζωτανὴν χάριν τοῦ λαϊκοῦ ἴδιωματος.

Ἄλλὰ δὲν ἀπολείπουσι καὶ οἱ τόνοι γνησίου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, ἐκδηλουμένουν εἰς τὸν τύπους ποιητικῆς τέχνης, ἡ δοπία ἂν μὴ διὰ φωτεινοτέρων εἰκόνων καὶ λεπτοτέρας ἀντιλήψεως, πάντως δύναται διὰ τῆς ἰερατικῆς μεγαλειότητος καὶ τοῦ σεμιτοῦ κάλλους τῆς ἐννοίας καὶ τῆς μορφῆς ἵκανοποιεῖ πολλάκις καὶ τὰς ὑψηλοτέρας ἡμῶν αἰσθητικὰς ἀπαιτήσεις. Κατὰ ταύτην τὴν ἐννοιαν ἡ βυζαντινὴ θρησκευτικὴ ποίησις ἔχει ἴδιάζουσαν σημασίαν ἐν τῇ καθόλου ποιητικῇ παραγωγῇ τῆς χριστιανικῆς ποιωνίας καὶ ἀξίαν ὑπέρδοχον ἐν τῇ ἴστορίᾳ τῆς ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας μετὰ τὴν ἔκλειψιν τῆς ἀρχαίας παραδόσεως. Ἐκφράζει μὲ βαθύτητα ἐνδόμυχον καὶ ἴδιον καλλιτεχνικὸν τρόπον τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγεννήθη καὶ ἤκμασε, καὶ συνδέει θαυμασίως τὸν δεσμὸν τὸν συνάπτοντας δλην τὴν νέαν λογοτεχνικὴν δημιουργίαν τοῦ ἐθνους πρὸς τὴν ἀρχαίαν.

~~~~~

“Η μικρὰ ἐκλογὴ ἐκ τοῦ πλοντισμού της ιερᾶς ὑμιτογραφίας, ἥτις ἀκολουθεῖ ἐνταῦθα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἄλλας

λέξιώσεις ή τὰς ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ, καθαρῶς σχολικοῦ αὐτῆς προσ-
ρισμοῦ ὑπαγορευομένας. Ἡτο ἀνάγκη νὰ συνταχθῇ καὶ ἐντὸς
δλιγίστων ἡμερῶν πρὸς ἔγκαιρον ἐκδοσιν. Ἐλειπον δὲ καὶ
πάντα σχεδὸν τὰ βοηθητικὰ μέσα. Ἀρκεῖ νὰ εἴπω δι τὸ δὲν
εἶρον οὐδὲ τοῦ καρδιναλίου Pitra τὴν Hymnographie de l'É-
glise grecque, τὴν μόνην πλουσίαν πηγὴν ἐξ ἣς θὰ ἡδυτάμην ν
ἀντλήσω δι το εἶνε χρήσιμον. Άλλ' ἥτο ἀνάγκη ν' ἀποφύγω καὶ πᾶν
δι τὸ δὲν ἐνόμιζα δι τὸ ἔχει χαρακτῆρα ποιητικόν, ἄλλα μόνον οἰκοδο-
μητικὸν χριστιανικόν. Τοῦτο δὲ τὸ ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρακολούθουν
πάντοτε τὸν θρησκευτικὸν ὅμινον στοιχεῖον θὰ φέρῃ εἰς δυσχέρειαν
μεγάλην πάντα συντάκτην τοιαύτης συλλογῆς. Ἐκ πολλῶν ἐκατον-
τάδων στίχων μεγάλου τυνὸς κανόνος δὲν ἐπέτυχα νὰ ἐκλέξω εἰ
μὴ τοὺς διλίγοντος τοὺς παρατιθεμένους ἐν σελίδι 40 τῆς ἐκλογῆς
ταύτης τόσους μόνον εἶρον ἔχοντας ποιητικὴν ἀξίαν. Πολλαχοῦ
καὶ δι τρόπος καθ' ὃν ἐξυμνεῖται μυστήριον τι ὑπὸ τῶν ὅμινον
γράφων δὲν ἐπιτρέπει τὴν πρόσοληψιν τοῦ σχετικοῦ τεμαχίου εἰς
τὴν χάριν νεαρῶν μαθητῶν γενομένην συλλογήν. Εὐχαρίστως ἥθελα
παραλείψει καὶ αὐτὴν τὴν ἐν σελίδι 2 (ἐν τέλει) στροφὴν τῆς ὁδαίας
φύδης τοῦ Ρωμανοῦ, ἐὰν δὲν ἐκινδύνευε νὰ διασπάσω δλῶς διό-
λον τὴν συνέχειαν αὐτῆς. "Οταν δεύσωσι πλουσιώτεραι αἱ πηγαὶ¹
τῆς βινζαντηνῆς ὅμινογραφίας—καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ρωμανοῦ δὲν
εἶνε ἐκδεδομένα εἰ μὴ διλίγα σχετικῶς—θὰ εἴνε ἵσως δυνατὸν καὶ
περιεκτικωτέρα ποτὲ καὶ παλλιτέρα νὰ καταρτισθῇ καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν
ἐκλογή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΩΔΟΥ

“Μυνος εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

Στροφὴ α'. Ἡ Παρθένος σήμερον
τὸν ὑπερούσιον τίκτει·
καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον
τῷ ἀποσίτῳ προσάγει.
Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων
δοξολογοῦσιν,
Μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος
όδοιποροῦσιν·
δι’ ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

Στροφὴ β'. Τὴν Ἐδεμή Βηθλεὲμ
ἥνοιξε, δεῦτε ἴδωμεν·
τὴν τροφὴν ἐν κρυφῇ
εὗραμεν, δεῦτε λάβωμεν
τὰ τοῦ παραδείσου,
ἔνδον τοῦ σπηλαίου.
Ἐξεῖ ἐφάνη
ὅτια ἀπότιστος,
βλαστάνουσα ἄφεσιν.

ἔκει εὐρέθη
 φρέαρ ἀνόρυκτον
 οὗ πιεῖν Δανίδ
 ποὶν ἐπειθύμησεν·
 ᔓκει παρθένος
 τεκοῦσα βρέφος,
 τὴν δίψαν ἔπαινεν εὐθὺς
 τὴν τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοῦ Δανίδ·
 διὰ τοῦτο πρὸς τόπον
 ἐπειγμῶμεν, ποῦ ἐτέχθη
 παιδίον νέον, ὁ πρὸς αἰώνων Θεός.

Στροφὴ γ'. Ο πατὴρ τῆς μητρὸς
 γνώμῃ υἱὸς ἐγένετο·
 δ σωτὴρ τῶν βρεφῶν
 βρέφος ἐν φάτνῃ ᔓκειτο·
 ὃν κατανοοῦσα,
 φησὶν ἡ τεκοῦσα·
 Τί τοῦτο, τέκνον;
 πῶς ἐνεσπάρης μοι;
 καὶ πῶς ἐνεφύης μοι;
 δοῦ σε, σπλάγχνον,
 καὶ καταπλήττομαι,
 ὅτι γαλουχῶ
 καὶ οὐ νενύμιφευμαι;
 καὶ σὲ μὲν βλέπω
 μετὰ σπαργάνων,
 τὴν παρθενίαν δὲ ἀκμὴν

έσφραγισμένην θεωρῶ·
σὺ γὰρ ταύτην φυλάξας,
ἐγεννήθης εὐδοκήσας
παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

Στροφὴ δ'. Υψηλὴ βασιλεῦ,
τί σοὶ καὶ τοῖς πτωχεύσασι;
ποιητὰ οὐρανῶν,
τί πρὸς γῆνος ἥλυσθες,
σπηλαίῳ ἐτέρφθης
καὶ φάτνῃς ἡράσθης;
ἴδού, οὐκ ἔστι
τόπος τῇ δούλῃ σου
ἐν τῷ καταλύματι·
οὐ λέγω τόπον,
ἀλλ᾽ οὐδὲ σπήλαιον,
ὅτι καὶ αὐτὸ
τοῦτο ἀλλότριον.

Στροφὴ ε', ζ'. Ή Παρθένος βλέπει ἔπειτα τοὺς Μάγους προσερχομένους
καὶ τὸ βρέφος ζητοῦντας καὶ στρεφομένη πρὸς αὐτὸν αἰτεῖ τὴν ἄδειαν ἵνα
εἰσέλθωσιν οὗτοι:

Στροφὴ ξ'. Παραδόξων ὁμητῶν
ἡ Μαριὰμ ὡς ἥκουσεν,
τὸν ἐκ σπλάγχνων αὐτῆς
κύψασα προσεκύνησεν
καὶ κλαίουσα εἶπεν·
Μεγάλα μοι, τέκνον,
μεγάλα πάντα,

ἄπερ ἐποίησας
μετὰ τῆς πτωχείας μου·
ἴδοὺ γὰρ Μάγοι
ἔξω ζητοῦσί σε.

Ο Ιησοῦς λαμβάνει κατόπιν τὸν λόγον:

Στροφὴ δ'. Ιησοῦς ὁ Χριστός,
δοῦτος τε καὶ Θεὸς ἡμῶν,
τῶν φρενῶν ἀφανῶς
ἵψατο τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
Εἰσάγαγε, λέγων,
οὓς ἥγαγον λόγῳ·
ἐμὸς γὰρ λόγος
οὗτος, ὅτι ἔλαμψεν
τοῖς ἐπιζητοῦσί με,
ἀστήρ ἔστιν μὲν
εἰς τὸ ὄρώμενον,
δύναμις δ' ἔστιν
πρὸς τὸ νοούμενον.
Συνῆλθα Μάγοις
ώς λειτουργῶν μοι,
καὶ ἔτι ἵσταται, πληρῶν
διακονίαν τὴν αὐτοῦ,
καὶ ἀκτῖνι δεικνύει
τόπον τὸν ὅπου ἐτέχθη
παιδίον νέον, δὲ πρὸς αἰώνων Θεός.

• Η πύλη ἀνοίγει καὶ οἱ Μάγοι ἐκπλήσονται :

Στροφὴ ι. Νῦν οὖν δέξαι, σεμνή,
 δέξαι τοὺς δεξαμένους με·
 ἐν αὐτοῖς γάρ εἴμι
 ὅσπερ ἐν ταῖς ἀγκάλαις σου,
 καὶ σοῦ οὐκ ἀπέστην
 κάκείνοις συνῆλθον.
 Ἡ δὲ ἀνοίγει
 θύρας καὶ δέχεται
 τὸν Μάγων τὸ σύστημα·
 ἀνοίγει θύραν
 ἡ ἀπαράνοικτος
 πύλη, ἦν Χριστὸς
 μόνος διώδευσεν.

Στροφὴ ια'. Οἱ δὲ Μάγοι εὐθὺς
 ὥρμησαν πρὸς τὸν Θάλαμον,
 καὶ ἴδοντες Χριστόν,
 ἔφριξαν, ὅτε εἶδησαν
 τὴν τούτου μητέρα,
 τὸν ταύτης μνηστῆρα,
 καὶ φόβῳ εἶπον·
 Οὗτος υἱός ἐστιν
 ἀγενεαλόγητος.
 Καὶ πῶς, παρθένε,
 τὸν μνηστευόμενον
 βλέπομεν ἀκμὴν
 ἔνδον τοῦ οἴκου σου;

Απαντῷ ἡ Παρθένος καὶ οἱ Μάγοι ἀναλαμβάνουσι τὸν λόγον, λέγοντες πόθεν ἔρχονται :

Στροφὴ ιδ'.

ἐκ γῆς Χαλδαίων,
ὅπου οὐ λέγουσιν :
Θεὸς Θεῶν κύριος.
Ἐκ Βαβυλῶνος,
ὅπου οὐκ οἴδασι
τίς ὁ ποιητὴς
φωτὸς ὁ σέβουσιν
ἔκει ἀνῆλθεν
ἡμᾶς τε ἦρεν
ὅ τοῦ παιδίου σου σπινθήρ
ἐκ τοῦ πυρός τοῦ περσικοῦ.
Πῦρ παμφάγον λιπόντες,
πῦρ φωτίζον θεωροῦμεν,
παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν.

Απαντῷ ἡ Μαρία :

Στροφὴ ιξ'. Ναί, φησὶ τοῖς πιστοῖς
Μάγοις ἡ Μαρία ἔφησε.
τὴν Τιρουσαλήμ
πᾶσαν περιεδράμετε,
τὴν πόλιν ἔκείνην
τὴν προφητοκτόνον ;
καὶ πῶς ἀλύπτως
ταύτην διήλθετε
τὴν πᾶσι πολέμιον ;

Καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν ἀμοιβαίων διηγήσεων προσφέρονται τὰ δῶρα :

Στροφὴ κβ'

Χριστῷ προσενήνογχαν
βιῶντες· Δέξαι
δώρημα τούτου,
ὅς τῶν Σεραφείμ
ῦμνον τρισάγιον·
μὴ ἀπορρίψῃς
ὅς τὰ τοῦ Καίν,
ἄλλ' ἐναγκάλισαι αὐτὰ
ὅς τὴν τοῦ Ἀβελ προσφοράν,
διὰ τῆς σὲ τεκούσης,
ἔξ οὗ ἡμῖν ἐγεννήθης,
παιδίον νέον, ὃ πρὸ αἰώνων Θεός.

Καὶ ἡ Παρθένος ἵζετεύει τὸν Λόγον ἐν τέλει λέγουσα :

Στροφὴ κγ'

Τριάδα δώρων,
τέκνον δεξάμενος,
τρεῖς αἰτίσεις δὸς
τῇ γεννησάσῃ σε·
ὑπὲρ ἀέρων
παρακαλῶ σε
καὶ ὑπὲρ τῶν καρπῶν τῆς γῆς
καὶ τῶν οἰκούντων ἐν αὐτῇ.

Στροφὴ κδ' Οὐχ ἀπλῶς γάρ εἰμι
μήτηρ σου, τέκνον εὔσπλαγχνον,
οὐχ ὅτι γαλουχῶ

τὸν χορηγὸν τοῦ γάλακτος,
ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῶν πάντων
ἐγὼ δυσωπῶ σε.

Ἡ Παρθένος παρὰ τὸν Σταυρόν.

Στροφὴ β'. Τὸν ἴδιον ἄρνα
ἀμνὰς θεωροῦσα
πρὸς σφαγὴν ἐλκόμενον,
ήκολούθει Μαρία,
τρυχομένη,
μεθ' ἑτέρων γυναικῶν,
ταῦτα βιδῶσα.
Ποῦ πορεύῃ τέκνον ;
τίνος γάριν τὸν ταχὺν
νῦν τελεῖς δρόμον ;
Μὴ ἔτερος γάμιος
πάλιν ἔστιν ἐν Κανᾶ
κάκει νῦν σπεύδεις,
ἴν' ἔξ ὕδατος αὐτοῖς
οἶνον ποιήσῃς ;
συνέλθω σοι τέκνον
ἢ μείνω σε μᾶλλον ;
δός μοι λόγον, Λόγε,
μὴ σιγῶν παρέλθῃς με,
ὅντις καὶ Θεός μου.

Στροφὴ δ'. Υπάγεις, ὡς σπλάγχνον,
πρὸς ἄδικον φόνον,
καὶ οὐδείς σοι συναλγεῖ.
Οὐ συνέρχεται Πέτρος,
δι εἰπών σοι·
Οὐκ ἀρνοῦμαι σέ ποτε,
κανάν ἀποθνήσκω.
Θωμᾶς ἔλιπέ σε,
δι βιήσας· Μετὰ σοῦ
θάνωμεν πάντες.
Οἱ ἄλλοι δὲ πάντες,
οἵ οἰκεῖοι καὶ νίοι,
οἵ μέλλοντες κρῖναι
τάς σου δώδεκα φυλάς,
ποῦ εἰσιν ἄρτι;
Οὐδένα ἐξ τῶν πάντων,
ἄλλον εἴς ύπερ πάντων
θνήσκεις, τέκνον, μόνος,
ἀνθ' ὃν πάντας ἔσωσας,
ἀνθ' ὃν πᾶσιν ἤρεσας,
δι νίδος καὶ Θεός μου.

Εἰς τὸν Χριστὸν πάσχοντα.

Στροφὴ β'. "Ἐκστημι σήμερον οὐδανέ!
δῆνον εἰς χάος, ὡς γῆ!

μὴ τολμήσῃς ἥλιε,
 σοῦ δεσπότην κατιδεῖν
 ἐπὶ τοῦ ἔύλου βουλήσει κρεμάμενον.
 Ραγήτωσαν πέτραι,
 ἡ γὰρ πέτρα τῆς ζωῆς
 σὺν τῇς ἥλοις τιτρώσκεται.
 Σχισμήτω τοῦ ναοῦ τὸ καταπέτασμα,
 σώματος δεσποτικοῦ
 λόγγῳ νυσσομένου
 ὑπὸ ἀνόμων ἀπλῶς·
 πᾶσα ἡ κτίσις τοῦ κτίστου
 τὸ πάθος φοίξῃ, στενάξῃ,
 μόνος χορεύει δὲ Ἀδάμ.

Ὡδὴ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν.

Στροφὴ α'. "Οταν ἔλθῃ δὲ Θεὸς
 ἐπὶ γῆς μετὰ δόξης,
 καὶ τρέμωσι τὰ σύμπαντα,
 ποταμὸς δὲ τοῦ πυρὸς
 πρὸ τοῦ βήματος ἔλκῃ,
 καὶ βίβλοι διανοίγωνται,
 καὶ τὰ κρυπτὰ δημοσιεύωνται,
 τότε ὄνσαι με
 ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσβέστου

καὶ ἀξίωσον
ἐκ δεξιῶν σού με στῆναι,
κριτὰ δικαιότατε.

Σροφὴ ια'. Ο μὲν λιμὸς μέγας γίνεται,
καὶ ἀρνήσεται
καὶ ἡ γῆ τοὺς καρποὺς αὐτῆς,
καὶ ὅμιλοι ὄλως οὐκ ἔσονται,
πάντα τὰ φυτὰ δὲ
μαρανθήσεται ἀθρόον,
καὶ βιτάναι ἔηραίνονται,
ἀπὸ τόπου εἰς τόπον οἱ ἄνθρωποι φεύ-
καὶ θρηνήσουσιν ἀπανστα· [Ξονται
ο διωγμὸς δὲ
ἐπικρατήσει
ο κατὰ τῶν ἀγίων,
καὶ ἐν ὅρεσιν ἐρήμοις
καὶ βουνοῖς καὶ τοῖς σπηλαίοις
γίνονται φυγάδες,
φόβῳ τοῦ τυράννου,
τὸν δράκοντα ἐκκλίνοντες,
βιοῦντες.
Ἐπίβλεψον
καὶ σῶσον τοὺς δούλους σου,
κριτὰ δικαιότατε.

Στροφὴ ιδ.' Ὡστε θανοῦνται καὶ ἀπαντες
διωκόμενοι
οἱ Χριστὸν ἀναμένοντες.
Ψαλμοὶ καὶ ὑμνοὶ παυθήσονται,
οὐδὲ λειτουργία
οὐχ ἀγίασμα ἔσεται,
προσφορὰ ἢ ψυμίαμα.
Σεισμοὶ καὶ θνήσεις
καὶ πᾶσα θλῖψις
κρατήσει ἐν τῷ κόσμῳ
καὶ ἐκλείψουσι παιδία
ἐν τοῖς κόλποις τῶν μητέρων
θνήσκει γάρ καὶ μήτηρ
καὶ πρὸ τοῦ παιδίου
ἐν ἀγοραῖς τὰ λείψανα
οἱ θάπτων οὐ φαίνεται.

Στροφὴ ιε'. Μία δὲ πόλις ἢ ἔρημος
οὐκ ἰσχύσει
περισώζειν τοὺς φεύγοντας·
συνέχει πένθος τὰ πέρατα.
Πάντες μὲν ὁδύνης
ἐν ἡμέρᾳ προσεύχονται,
ἵν' ἐσπέρᾳ γενήσεται·
ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτὸς ὡς
πάλιν ἵδωσι
τὴν ἡμέραν προσεύξονται,
μακαριοῦσι

τοὺς ἐν τοῖς τάφοις,
δακρύοντες ἀπαύστως.
Καὶ πατὴρ μὲν συναντήσας
περιπλέκεται τῷ τέκνῳ,
καὶ περιπλακέντες
θυνήσκουσιν οἱ δύο.
Πεσοῦνται οἱ ἴσταμενοι,
μακάριος ἔσται δὲ
ὁ φέρων καὶ στέργων σε,
κριτὰ δικαιότατε.

Στροφὴ ιε' (ὅ Ιησοῦς ἐρχόμενος) :
λοιπόν τε ἥξει
ἐκ τῶν ὑψίστων,
ώς ἥλιος ἀστράπτων
ἐν νεφέλαις μετὰ δόξης,
ώς Θεὸς σεσαρκωμένος,
ῶσπερ καὶ ἀνῆλθε
πάντων βασιλεύων
ὅ ἄγιος καὶ ἄχραντος,
ὅν τρέμουσιν ἄγγελοι
χραυγάζοντες· Δόξα σοι,
κριτὰ δικαιότατε.

Στροφὴ ιξ'. Νυμφίε θεῖε, σωτὴρ ἡμῶν,
ἴνα δεῖξης σου
τὴν ἀνείκαστον δύναμιν,
ἀγγέλων πάντα τὰ τάγματα.

καὶ τῶν ἀρχαγγέλων
 ἀνυμνοῦντα προτρέχουσι
 πρὸ τοῦ θρόνου σου, Κύριε·
 φλὸς δὲ οὗτοι πυρός εἰσι, ἡ
 κατακαίουσα,
 καὶ ποταμὸς δὲ
 πεπληρωμένος
 φρικτοῦ πυρός προτρέχει·
 Χερουβεὶμ δὲ καὶ Σεραφεὶμ
 μετὰ τρόμου λειτουργοῦσι
 καὶ δοξολογοῦσι,
 λέγοντα ἀπαύστως
 τὸν ὑμνὸν τὸν τρισάγιον·
 τὰ πρόσωπα κρύπτουσι,
 κραυγάζοντα· Δόξα σοι.

•Φεδὴ νεαρώσεμος εἰς μοναχόν.

Στροφὴ α'. Ως ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου,
 Κύριε τῶν δυνάμεων!
 Διό, σωτήρ, οἱ οἰκοῦντες αὐτὰ
 εἰς τοὺς αἰῶνας αἰνήσουσί σε,
 ἄδοντες, ψάλλοντες,
 σὺν τῷ προφήτῃ Δαυΐδ,
 τὸ ἀλληλούϊα.

Στροφὴ β'. Τοῖς τοῦ βίου τερπνοῖς ἐνητένιζον,
λογισμῷ θεωρῶν τὰ γινόμενα·
καὶ σκοτήσας αὐτῶν τὸ ἐπώδυνον,
τὴν ζωὴν τῶν βροτῶν ἔταλάνισα·
ὑμᾶς δὲ μόνους ἐμακάρισα,
τοὺς καλὴν ἐπιλεξαμένους μερίδα,
τοῦ ποθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ συμμένειν
[αὐτῷ]
καὶ συμψάλλειν τερπνῶς τῷ προφήτῃ
τὸ ἀλληλούϊα. [Δανιὴλ]

Στροφὴ γ'. Οὐδὲ ἔνα βροτῶν εὔρον ἄλυπον,
οὐ γὰρ κόσμος ἐκάστοτε τρέπεται·
ὅν γὰρ εἶδον τῇ χθὲς ἐπαιρόμενον,
νῦν δοῦ ἀπὸ ὑψους ἐκπίπτοντα,
πτωχὸν αἰφνίδιον τὸν πλούσιον,
εὐποροῦντα τὸν ἐνδεῆ καὶ πεινῶντα·
ἄλλο ὑμεῖς πάντων τούτων ἐστὲ παρεκτός,
ἐδουλώθητε γὰρ ψυχικῶς τῷ ψαλμῷ
τῷ ἀλληλούϊα.

Στροφὴ δ'. Αλιμυρὰ τῆς θαλάσσης τὰ ὄδατα,
τοῦ κερδᾶναι κοιλίᾳ τὰ βρώματα,
ὅιψοκίνδυνοι ἀνθρώποι πλέουσιν·
ἡ γαστὴρ γὰρ αὐτοὺς κατηνάγκασε,
ψυχὰς ἀνέμοις ἐμπιστεύσαντας,
τῆς τροφῆς χάριν καταφρονεῖν καὶ ζάλας·
ἄλλα ἡ γαλήνη ἀχείμαστος ὑμῖν,
ὅς λιμένα γὰρ εὔρετε εὐδιεινόν,
τὸ ἀλληλούϊα.

Στροφὴ Σ'. Πειρατὰ καὶ χειμώνων τοὺς αἰλύδωνας παρορῶντες οἱ χοήιατα στέργοντες, τῶν κυμάτων τὸ γαῦρον θεώμενοι, δειλιῶσιν, ἀλλ᾽ ὅμως οὐ φεύγουσιν· ἐλπὶς γὰρ τούτου τούτους ἔλκουσα, κανὸν πνιγμὸς ἀπειλήσῃ, οὐ καταπλήττει· ἀλλ᾽ ἀνανάγητον τὸ σκάφος ὑμῖν, ως γὰρ ἄγκυρα ἐστιν ὑμῖν ὁ ψαλμὸς τὸ ἀλληλούϊα.

Φράση εἰς τὰς δέκα παρθένους.

Λαμπάδα ἀσβεστον τὴν ψυχὴν νυμφίῳ δεῖξωμεν τῷ Χριστῷ· σὺν αὐτῷ εἰσελευσόμεθα, νυμφῶν γὰρ ἀποκλείεται, μὴ ἀπομείνωμεν ἔξω, βιῶντες· "Ανοιξον.

Στροφὴ α'. Τί δῷμυιεῖς, ταπεινή μου ψυχή ; τί μεριμνᾶς ἢ οὐ προσήκει ; καὶ ἀσχολῇ πρὸς πάντα ἀνωφελῆ τῶν μελλόντων καιρῶν ; καὶ κρατεῖς τὸ παρὸν ως αἰωνίῳ τούτῳ προσέχουσα ;

Ἡ ἐσχάτη ἐγγύη
καὶ ἀρχή σοι ἐστιν
τοῦ ἐπιβλέπειν εἰς ματαιότητα,
ἀνάνευσον λοιπὸν πρὸς Ἰησοῦν
ώς ἡ συγκύπτουσα.

Ἐλύθης τῶν δεσμῶν σου
μὴ συγκάμψῃς τὸν νῶτόν σου·
γνωμικῆς γὰρ κατοχῆς
οὐκ ἔστι λύσις.

Διὸ ἀνάνηψον,
γρηγόρησον ώς ἀπὸ ὑπνου·
οὐ νυμφίος ἔρχεται,
μὴ ἀπομείνωμεν ἔξω
βιωντες· Ἀνοιξον.

Στροφὴ β'. Οὕτω ποτὲ καὶ παρθένοι μωραὶ
ἐπαθον, ὅτε οὐ συνῆκαν
τοῦ νυμφίου τὴν ἀθρόον ἐλευσιν·
διὰ τοῦτο, ψυχή,
ώς ἡμέρα ἐστίν,
ἐπὶ τὸ ἔργον ἡμῶν ἐξέλθωμεν·
ὅτι ἔρχεται νύξ,
ἥνπερ εἶπε Χριστός,
ἐν ᾧ οὐδεὶς ἴσχύει ἔργασασθαι,
καὶ μένομεν πτωχοὶ καὶ πένητες,
οὐ γὰρ ἐκάμιομεν·
πτωχοὺς γὰρ εἰς τὸ μέλλον
οὐκ οἰκτείρουσι πλούσιοι·

οὐ γὰρ οἴκτειραν μωρὸς
σοφαὶ παρθένοι.

Ἐκεῖ ἀνίλεως

ἡ κοίσις τῷ μὴ ἐλεοῦντι·
ἄλλ᾽ ἐνταῦθα φθάσωμεν
τὸν τοῦ εὐσπλάγχνου πυλῶνα,
βοῶντες· Ἀνοίξον.

Στροφὴ γ. "Υπνωσας ὑπνον, ψυχή μου κενόν·
κεῖσαι καὶ δέγχεις ἔως πότε;
γρηγόρησον καν νῦν πρὸς ὁ βλέπομεν:
ἀπειλαὶ ἐπαγθεῖς
καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς
συνετάραξαν γῆν μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ
καὶ ἐψυγάδευσαν
καὶ τῶν πολεμίων
κτύποι ἐπάλληλοι καὶ τὴν θάλασσαν.
πτοήθητι λοιπὸν ὡς Ἰωνᾶς
καὶ ἀφυπνίσθητι,
ἡχοῦσι κατὰ κόσμον
τῶν σημείων αἱ σάλπιγγες
προμηνύουσαι Χριστὸν
τοῖς προσδοκῶσιν,
ὅτι ἐλεύσεται
καὶ ἐνδημήσας ἀποκλείσει
τὴν ἀγίαν εἰσόδον
(—υυ—) τῶν σημείων
(—υυ-υυ—)

Στροφὴ ε'. "Ακουσον ταῦτα καὶ ολαῦσον ψυχή,
στέναξον ἥδη κατὰ γνώμην
πρὶν ἡ φθασθῆς καὶ ολαύσης μὴ
[θέλουσα·

ὅτι πᾶσα ἡ γῆ
δαπανᾶται πυρὶ¹
καὶ ὁ οὐρανὸς ὡς χάρτης εἰλίσσεται·
ὅτι φεύγει βυθὸς

καὶ τούτου πυθμὴν
ἀναφανήσεται ὡς οὐδέποτε·
φωστῆρες οὐκ εἰσιν· ἀστέρες γὰρ
ὡς φύλλα πίπτουσιν.

Τοσαύτη ἔσται θλῖψις
ὅτε ταῦτα ἐλεύσεται·
σαλευθήσονται τῶν ἄνω
αἱ δυνάμεις

ἐν φόβῳ οράζουσαι·
ὅπου ἀν γένηται τὸ πτῶμα,
ἀετοὶ συναχθήσονται
ἀφέντες ἔξω τοὺς γύπας

Στροφὴ ζ'. "Εφθασεν, ἔφθασεν ὁ θεοισμός·
τῆς συντελείας ἡ δρεπάνη
εὐτρέπισται καὶ μᾶλλον ἡκόνισται·
τῶν σεισμῶν ὁ αὐχμὸς
ῶσπερ καύσων σφοδρὸς
ἐπὶ τὴν ἄρουραν περικέχυται.

Οἱ ταχεῖς θερισταὶ
 πρὸς τὸ ἔργον αὐτῶν
 τὰ ἐπιτήδεια ἐπιφέρονται·
 καὶ μένουσιν ἵδεῖν τί δὲ καλὸς
 γαιοῦχος βούλεται.
 Ψυχὴ μου, τί τελοῦμεν;
 ζιζανίων γὰρ γέμοιμεν
 καὶ χωρίζουσιν ἡμᾶς
 ἀπὸ τοῦ σίτου,
 πρὸν συνδεσμήσωσι,
 καὶ παραδώσουσιν εἰς καῦσιν·
 δεῦρο οὖν προλάβωμεν
 διὰ δακρύων καὶ γόων
 βοῶντες· "Ανοιξον.

Στροφὴ ια'. "Υπερθεν τῆς κεφαλῆς ἡ πληγὴ
 καὶ ἡ καρδία οὐ λυπεῖται·
 ἀλγεῖ ἡ σùρξ καὶ ὁ νοῦς οὐκ αἰσθά-
 νεται·
 μεμαστίγωται πᾶς
 καὶ οὐδεὶς ἔξ ήμῶν
 παρακαλεῖ θερμῶς τὸν μαστίζοντα·
 ὃς ἴμάντα Χριστὸς
 τὸν σεισμὸν καθ' ήμῶν
 ἀνεκαίνισεν, ὅτι ἐζήλωσεν
 δ πρὸν ἐν ἰερῷ φραγγέλιον
 ποιήσας κύριος·

ἡμεῖς δὲ ως παιδία
 ταῖς φρεσὶν ἐγεννήθημεν
 μεριμνῶντες τὸ φαγεῖν,
 πιεῖν καὶ παίζειν.
 ἐν ἀγοραῖς ἐσμεν
 καθήμενοι καὶ προσφωνοῦντες.
 Εἰ καὶ κρίσις ἔρχεται,
 τέως τερφθῆμεν, καὶ τότε
 βιδῆμεν, "Ανοιξον.

Στροφὴ ιε'. "Ανοιξον, κύριε, ἄνοιξόν μοι
 τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν θύραν
 πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀποδημίας μου.
 ἀπέλθειν γάρ με δεῖ
 καὶ ἐλθεῖν παρὰ σοὶ
 καὶ περὶ τούτων ἀπολογήσασθαι,
 ὃν ἐν λόγοις λαλῶ
 καὶ ἐν ἔργοις τελῶ
 καὶ ἐν καρδίᾳ διαλογίζομαι.
 καὶ θροῦς γάρ γογγυσμῶν τὸ οὖς τὸ σὸν
 οὐκ ἀποκρύβεται.

Εἰς τὰ προεόρτεια τῶν Χριστουγέννων.

Αἱ ἀγγελικαὶ
 προπορεύεσθε δυνάμεις·
 οἵ ἐν Βηθλεὲμ
 ἐτοιμάσατε τὴν φάτνιην·
 ὁ λόγος γὰρ γεννᾶται,
 ἡ σοφία προέρχεται·
 δέχου ἀσπασμὸν ἡ ἐκκλησία,
 εἰς τὴν χαρὰν τῆς Θεοτόκου
 λαοὶ εἴπωμεν·
 Εὐλογημένος ὁ ἐλθών
 Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι.

Ἄνισχει ὁ ἀστὴρ
 Ἰακὼβ ἐν τῷ σπηλαίῳ,
 δεῦτε καὶ ἡμεῖς,
 προεόρτια τελοῦντες,
 συνδράμωμεν τοῖς Μάγοις,
 τοῖς ποιμέσι συνέλθωμεν·
 ἵδωμεν Θεὸν ἐν τοῖς σπαργάνοις
 ἵδωμεν παρθένον γαλουχοῦσαν,
 φρικτὸν θέαμα !
 Ο Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ
 Χριστὸς παραγίνεται.

Βουνοὶ γλυκασμὸν
 σταλαξάτωσαν· ἵδοὺ γὰρ
 ἥκει ὁ Θεός·
 ἐξ Θαμὰν ἔθνη ἡπτᾶσθε,
 ἀγάλλεσθε προφῆται,
 πατριάρχαι σκιρτήσατε,
 ἄνθρωποι χορεύσατε εὔθέως·
 ὁ Ἰσχυρὸς καὶ μέγας ἄρχων
 Χριστὸς τίκτεται·
 ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν
 ἐν γῇ παραγίνεται.

Γῆθεν ἀνυψῶν
 τοὺς βροτοὺς ὁ πλάστης ἥκει,
 τὴν βασιλικὴν
 καινουργῶν αὖθις εἰκόνα·
 συγχάρητε, τῶν ἀνω
 αἱ δυνάμεις, ὑμνήσατε·
 ἔχθρας τὸ μεσότοιχον ἐλύθη,
 ἥλθεν φῶ ἀπέκειτο· Θεὸς γὰρ
 βροτὸς γίνεται·
 ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ
 Χριστὸς παραγίνεται.

Δεῦτε οἱ πιστοί,
 ἀπαντήσωμεν τῷ κτίστῃ,
 ἥκοντι εἰς γῆν

ἐξ Παρθένου ἀνατεῖλαι·
 ἀγνείᾳ λαμπρυνθῶμεν,
 ἀρεταῖς ἀπαστράψωμεν·
 τρόμῳ καὶ γαρῇ ἐτοιμασθῶμεν
 Χριστὸν ἰδέσθαι βρεφωθέντα
 νοὸς ὅμμασιν,
 ἡμᾶς θεοῦντα τοὺς βροτοὺς
 ἀκρᾳ ἀγαθότητι.

'Εγγίζει ὁ Χριστός·
 Βηθλεὲμ προετοιμάζει.
 ἥδη τῶν ἐθνῶν
 τὸ σωτήριον αὐγάζει·
 εὐπρέπισον τὴν φάτνην,
 τοὺς ποιμένας συνάγαγε,
 κάλεσον τοὺς Μάγους ἐκ Περσίδος·
 αἱ στρατιαι τῶν ἀσωμάτων
 νοῶν κράζουσιν.
 'Ο βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν
 Χριστὸς παραγίνεται.

Σ ΕΡΓΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ο ἀκάθιστος ὅμοιος τῆς Θεοτόκου.

Τῇ ὑπερῷμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ώς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε·
ἄλλ' ως ἔχουσα τὸ κράτος ἀποσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι, Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε.

Θεοδορόμον ἀστέρα

Θεωρήσαντες Μάγοι

τῇ τούτου ἡκολούθησαν αἴγλῃ·
καὶ ώς λύχνον κρατοῦντες αὐτόν,
δι' αὐτοῦ ἡρεύνων κραταιὸν ἄνακτα·
καὶ φθάσαντες τὸν ἄφθαστον,
ἔχάρησαν αὐτῷ βιῶντες,

Ἄλληλούϊα.

”Ιδον παῖδες Χαλδαίων

ἐν χερσὶ τῆς Παρθένου

τὸν ποιήσαντα χειρὶ τοὺς ἀνθρώπους·
καὶ δεσπότην νοοῦντες αὐτόν,
εἰ καὶ δούλου ἔλαβε μιοφήν, ἔσπευσαν
τοῖς δώροις θεοπεῦσαι καὶ
βοῆσαι τῇ εὐλογημένῃ,

Χαῖρε, ἀσ्�τέρος ἀδύτου μήτηρ·
 Χαῖρε, αὐγὴ μυστικῆς ἡμέρας·
 Χαῖρε, τῆς ἀπάτης τὴν κάμινον σβέσασα·
 Χαῖρε, τῆς Τριάδος τοὺς μύστας φωτίζουσα·
 Χαῖρε, τύραννον ἀπάνθρωπον
 ἐξβαλοῦσα τῆς ἀρχῆς·
 Χαῖρε, κύριον φιλάνθρωπον
 ἐπιδεῖξασα Χριστόν·
 Χαῖρε, ἡ τῆς βαρβάρου
 λυτρουμένη θρησκείας·
 Χαῖρε, ἡ τοῦ βιοβόρου
 ὅνομένη τῶν ἔργων·
 Χαῖρε, πυρὸς προσκύνησιν παύσασα·
 Χαῖρε, φλογὸς παθῶν ἀπαλλάττουσα·
 Χαῖρε, πιστῶν ὁδηγὲ σωφροσύνης·
 Χαῖρε, πασῶν γενεῶν εὐφροσύνη·
 Χαῖρε, νύμφῃ ἀνύμφευτε.

Μέλλοντος Συμεῶνος
 τοῦ παρόντος αἰῶνος
 μεθίστασθαι τοῦ ἀπατεῶνος,
 ἐπεδόθης ως βρέφος αὐτῷ,
 ἀλλ᾽ ἐγνώσθης τούτῳ καὶ Θεὸς τέλειος·
 διόπερ ἔξεπλάγη σου
 τὴν ἄπειρον σοφίαν, κράζων
 Ἄλληλούϊα.

ΑΝΔΡΕΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Τοῦ μεγάλου κανόνος τὸ πρῶτον τμῆμα.

•Ωδὴ δ' .

Ἐγγίζει, ψυχή, τὸ τέλος
ἐγγίζει καὶ οὐ φροντίζεις,
οὐχ ἔτοιμά ξη.
ὅ καιρὸς συντέμνει, διανάστηθι.
ἐγγὺς ἐπὶ θύραις ὁ κριτής ἐστιν·
ώς ὅναρ, ὡς ἄνθος ὁ χρόνος
τοῦ βίου τρέχει,
τί μάτην ταραττόμεθα ;

Ἀνάνηψον, ὦ ψυχή μου,
τὰς πράξεις σου, ἃς εἰργάσω,
ἀναλογίζου
καὶ ταύτας ὑπ' ὄψει σου προσάγαγε
καὶ σταγόνας στάλαξον δακρύων σου·
εἰπὲ παροησίᾳ τὰς πράξεις,
τὰς ἐνθυμήσεις
Χριστῷ καὶ δικαιώθητι.

•Ωδὴ ε' .

Ἐκ νυκτὸς ὁρθίζοντα, φιλάνθρωπε,
φώτισον δέομαι,

καὶ ὁδήγησον κάμιء
ἐν τοῖς προστάγμασί σου
καὶ δίδαξόν με, σωτήρ,
ποιεῖν τὸ θέλημά σου.

Ἐν νυκτὶ τὸν βίον μου διῆλθον ἀεί,
σκότος γὰρ γέγονε,
καὶ βαθεῖά μοι ἀγλὺς
ἡ νὺξ τῆς ἀμαρτίας·
ἄλλ’ ως ἡμέρας νιόν, σωτήρ,
ἀνάδειξόν με.

•Ωδὴ οὐ•

Ἐβόησα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου
πρὸς τὸν οἰκτίομονα Θεὸν
καὶ ἐπήκουσέ μου
ἔξ ἄδου κατωτάτου
καὶ ἀνίγαγες ἐκ φυορᾶς
τὴν ζωήν μου.

Τὰ δάκρυα, σωτήρ, τῶν ὀμμάτων μου
καὶ τοὺς ἐκ βάθους στεναγμοὺς
καθαρῶς προσφέρω, βιώσης τῆς
ζαρδίας,
ὅ Θεός, ἡμάρτηκάς σοι,
ἴλασθητί μοι.

Ο διφρηλάτης Ἡλίας ἄρματι
ταῖς ἀρεταῖς ἐπιβὰς
ώς εἰς οὐρανὸν

ἴγετο ὑπεράνω
ποτὲ τῶν ἐπιγείων·
τούτου οὖν ψυχή μου
τὴν ἄνοδον ἀναλογίζου.

Ο Εἰλισσαῖός ποτε δεξάμενος
τὴν μηλωτὴν Ἡλιοὺ^ν
ἔλαβε διπλῆν
χάριν παρὰ Κυρίου·
αὐτὴ δέ, ὡ ψυχή μου,
ταύτης οὐ μετέσχηκας
τῆς χάριτος δι' ἀκρασίαν.

Αναρχε πάτερ, υἱὲ συνάναρχε,
παράκλητε ὀγαθέ,
πνεῦμα τὸ εὔθες,
λόγου Θεοῦ γεννῆτορ,
πατρὸς ἀνάρχου λόγε,
πνεῦμα ζῶν καὶ κτίζον
Τοιὰς μονὰς ἐλέησόν με.

Τῇ Θεοτόκῳ ὑπὲρ τῆς Πόλεως.

Τὴν πόλιν σου φύλαττε,
θεογεννῆτορ πάναγνε·
ἐν σοὶ γὰρ αὕτη
πιστῶς βασιλεύουσα,
ἐν σοὶ καὶ κρατύνεται
καὶ διὰ σοῦ νικῶσα

τροποῦται πάντα πειρασμὸν
καὶ σκυλεύει πολεμίους
καὶ διέπει τὸ ὑπήκοον.

ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥΜΑ

Κανὼν εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε.
Χριστὸς ἔξι οὐρανῶν, ἀπαντήσατε.
Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε.
 ἄσατε τῷ Κυρίῳ
 πᾶσα ἡ γῆ
καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἀνυψωθήσατε, λαοί,
 ὅτι δεδόξασται.
Ρεύσαντα ἐκ παραβάσεως,
Θεοῦ τὸν κατ' εἰκόνα γενόμενον,
δόλον ἐκ φθορᾶς ὑπάρξαντα,
κρείττονος ἐπταικότα
 θείας ζωῆς,
αῦθις ἀναπλάττει
 δ σοφὸς δημιουργός,
 ὅτι δεδόξασται.
·Ιδόν ὁ κτίστης δὲ λύμενον
τὸν ἄνθρωπον, χερσὶν ὃν ἐποίησε,

κλίνας οὐρανοὺς κατέρχεται·
τοῦτον δὲ ἐξ Παρθένου
θείας ἀγνῆς
ὅλον ὁσιοῦται,
ἀληθείᾳ σαρκωθείς·
ὅτι δεδόξασται.

Σοφία λόγος καὶ δύναμις,
υῖδος ὅν τοῦ πατρὸς καὶ ἀπαύγασμα,
Χριστὸς δὲ Θεὸς δυνάμεις λαθὼν
ὅσας ὑπεροκοσμίους,
τόσας ἐν γῇ
καὶ ἐνανθρωπήσας,
ἀνεκτήσατο ἡμᾶς·
ὅτι δεδόξασται.

Σύμμιορφος πηλίνης
εὐτελοῦς διαρτίας,
Χριστέ, γεγονὼς
καὶ μετοχῆς σαρκὸς τῆς χείρω
μεταδούς θείας φύτλης,
βροτὸς πεφυκὼς
καὶ μείνας Θεὸς
καὶ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν,
ἄγιος εἰ, Κύριε.

Μυστήριον ξένον
ὅρῳ καὶ παράδοξον !
οὐρανὸν τὸ σπήλαιον,

θρόνον χερουβικὸν
τὴν παρθένον,
τὴν φάτνην χωρίον,
ἐν ᾧ ἀνεκλίθη ὁ ἀγώρητος
Χριστὸς ὁ Θεός,
ὅν ἀνυπνοῦντες μεγαλύνομεν.

Καγών εἰς τὰ Θεοφάνεια.

Πυρὶ τῆς θεότητος ἀνὴρ
σάρκα ὑλικὴν ἡμιφιεσμένος
Ἰορδάνου περιβάλλεται τὸ νᾶμα
ὅ Βασιλεὺς τῶν αἰώνων Κύριος·
ὅτι δεδόξασται.

Κανὼν εἰς τὸ Μέγα Σύνδετον.

Κύματι θαλάσσης
τὸν κρύψαντα πάλαι
διώκτην τύραννον
ὑπὸ γῆν ἔκρυψαν
τῶν σεσωμένων οἱ παιδες·
ἀλλ᾽ ἡμεῖς ὡς αἱ νεάνιδες
τῷ Κυρίῳ ἄσωμεν·
ἐνδόξως γὰρ δέδόξασται.

Κύριε Θεέ μου,
ἔξοδιον ὑμνον
καὶ ἐπιτάφιον,
φῶδήν σοι ἄσομαι,
τῷ τῇ ταφῇ σου ζωῆς μοι
τὰς εἰσόδους διανοίξαντι
καὶ θανάτῳ θάνατον
καὶ ἄδην θανατώσαντι.

Ἄνω σε ἐν θρόνῳ
καὶ κάτω ἐν τάφῳ
τὰ ὑπερκόσμια
καὶ ὑποχθόνια
κατανοοῦντα, σωτήρ μου,
ἐδονεῖτο τῇ νεκρώσει σου·
ὑπὲρ νοῦν ὠράμης γὰρ
νεκρὸς ζωαρχικώτατος.

"Ηπλωσας τὰς ἀγκάλας
 καὶ ἥνωσας
 τὰ πόδια διεστῶτα·
 καταστολῇ δέ, σῶτερ,
 τῇ ἐν σινδόνι καὶ μνήματι
 πεπεδημένους ἔλυσας,
 οὐκ ἔστιν ἄγιος
 πλήν σου, Κύριε,
 κραυγάζοντας.

"Ἐκστηθὶ φρίττων, οὐρανέ,
 καὶ σαλευθήτωσαν
 τὰ θεμέλια τῆς γῆς·
 ἵδοὺ γὰρ ἐν νεκροῖς λογίζεται
 δὲ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν
 καὶ τάφῳ μικρῷ ἔνενοδοχεῖται·
 δὸν παιδες εὐλογεῖτε,
 ιερεῖς ἀνυμνεῖτε,
 λαὸς ὑπερψυφοῦτε
 εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Λέλυται ἄγραντος ναός,
 τὴν πεπτωκυτίαν δὲ
 συνανίστησι σκηνήν·
 Αδάμι γὰρ τῷ προτέρῳ δεύτερος,
 δὲ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν,
 κατηλθε μέχρις ἦδου ταμείων.

Ἄγαλλιάσθω ἡ κτίσις,
εὐφραινέσθωσαν πάντες
οἱ γηγενεῖς· ὁ γὰρ ἐχθρὸς
ἐσκύλευται ἥδης.

Μετὰ μύρων γυναικες
προῦπαντάτωσαν·
τὸν Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὔη
λυτροῦμαι παγγενῆ
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἔξαναστήσομαι.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΚΑΝΟΝΕΣ

Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

Ἐσωσε λαὸν μαυματουργῶν δεσπότης,
ὑγρὸν θαλάσσης κῦμα χερσώσας πάλαι·
ἐκῶν δὲ τεχθεὶς ἐκ κόρης, τρίβον βατήν
πόλου τίθησιν ἡμῖν, ὃν κατ' οὐσίαν
ἴσον τε πατρὶ καὶ βροτοῖς δοξάζομεν.

Ἐδειξεν ἀστὴρ τὸν πρὸ ἥλιου λόγον,
ἔλθόντα παῦσαι τὴν ἀμαρτίαν, Μάγοις,
σαφῶς πενιχρὸν εἰς σπέος, τὸν συμπαθῆ
σὲ σπαργάνοις ἐλικτόν, ὃν γεγηθότες
ἴδον τὸν αὐτὸν καὶ βροτὸν καὶ κύριον.

Νύμφης πανάγνου τὸν πανόλβιον τόκον
ἰδεῖν ὑπὲρ νοῦν ἡξιωμένος χορὸς
ἄγραυλος ἐκλονεῖτο τῷ ἔνω τρόπῳ
τάξιν μελῳδοῦσάν τε τῶν ἀσωμάτων
ἄνακτα Χριστόν, ἀσπόρως σαρκούμενον.

Εἰς τὰ Θεοφάνεια.

Στείβει θαλάσσης κυματούμενον σάλον,
ἵπειρον αὖθις Ἰσραὴλ δεδειγμένον,
μέλαις δὲ πόντος τριστάτας Αἴγυπτίων
ἔκρυψεν ἄρδην ὑδατόστρωτος τάφος
ὅώμῃ κραταιῷ δεξιᾶς τοῦ δεσπότου.

”Ορθού φανέντος τοῖς βροτοῖς σελασφόρου
νῦν ἔξ ἐρήμου πρὸς ὁιάς Ἰορδάνου,
ἄναξ ὑπέσχες ἥλιου σὸν αὐγένα,
χώρου ζιφώδους τὸν γενάρχην ἀρπάσαι
ὅπου τε παντὸς ἐκκαθῆσαι τὴν κτίσιν.

”Αναρχε, δείθροις συνταφέντα σοι, λόγε,
νέον περαίνεις τὸν φθαρέντα τῇ πλάνῃ,
ταύτην ἀφοάστως πατρόθεν δεδειγμένος
ὅπα κρατίστῃν. Οὗτος ἡγαπημένος
ἴσός τέ μοι παῖς χρηματίζει τὴν φύσιν.

Εἰς τὴν κυριακὴν τοῦ Πάσχα.

”Αναστάσεως ἡμέρᾳ
λαμπρυνθῶμεν, λαοί,
πάσχα Κυρίου, πάσχα·
ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν

καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν
Χριστὸς ὁ Θεός
ἡμᾶς διεβίβασεν,
ἐπινίκιον ἔδοντας.

Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως
εὐφρανέσθισαν,

γῆ δὲ ἀγαλλιάσθι,
εἰσερχέτω δὲ κόσμος

ὅρατος τε ἄπας

καὶ ἀόρατος·

Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται,
εὐφροσύνη αἰώνιος.

Δεῦτε πόμα πίωμεν καινὸν

οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου τερατουργούμενον,

ἀλλ᾽ ἀφθαρσίας πηγὴν

ἐκ τάφου ὅμιβρήσαντος Χριστοῦ,
ἐνῷ στερεούμεθα.

Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός,

οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια·

εἰσερχέτω δὲ πᾶσα κτίσις

τὴν ἔγεοσιν Χριστοῦ,

ἐνῷ στερεούμεθα.

Ορθρίσωμεν ὅρθρου βαθέος

καὶ ἀντὶ μύρου τὸν ὑμνον

προσοίσομεν τῷ δεσπότῃ,
καὶ Χριστὸν ὁψόμεθα
δικαιοσύνης ἥλιον,
πᾶσι ζωὴν ἀνατέλλοντα.

Προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι
τῷ προϊόντι Χριστῷ
ἐκ τοῦ μνήματος ὡς νυμφίῳ,
καὶ συνεορτάσωμεν
ταῖς φιλεόρτοις τάξεσι
πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριον.

Δεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος
τῆς θείας εὐφροσύνης,
ἐν τῇ εὔσήμῳ ἡμέρᾳ
τῆς ἐγέρσεως,
βασιλείας τε Χριστοῦ κοινωνήσωμεν,
ὅμνοῦντες αὐτὸν
ὡς Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἄρον κύκλῳ τοὺς ὁφθαλμούς σου Σιών,
[καὶ ἵδε
ἴδοὺ γὰρ ἥκασί σοι
θεοφεγγεῖς ὡς φωστῆρες
ἐκ δυσμῶν καὶ βιορρᾶ
καὶ θαλάσσης καὶ ἐώας τὰ τέκνα σου,
ἐν σοὶ εὐλογοῦντα
Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ,
 ἡ γὰρ δόξα Κυρίου
 ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε·
 χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλον, Σιών,
 σὺ δὲ ἀγνή, τέρπου, Θεοτόκε,
 ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου.

"Ω θείας, ὁ φίλης, ὁ γλυκυτάτης σου φωνῆς,
 μεθ' ἡμῶν ἀψευδῶς γὰρ
 ἐπηγγεῖλω ἔσεσθαι
 μέχρι τερμάτων αἰῶνος, Χριστέ·
 ἦν οἱ πιστοὶ
 ἀγκυραν ἐλπίδος
 κατέχοντες ἀγαλλόμεθα.

ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΥ

Εἰς ἀνάμνησιν σεισμοῦ.

Ἡ γῆ ἀγλώσσως βιῷ στενάζουσα·
 τί με κακοῖς μιαίνετε πολλοῖς,
 πάντες ἄνθρωποι;
 καὶ ὑμῶν ὁ δεσπότης φειδόμενος,
 δῆῃν ἐμὲ μαστίζει;

Κ Α Σ Ι Α Σ

Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις
 περιπεσοῦσα γυνή,
 τὴν σὴν αἰσθομένη θεότητα,
 μυροφόρου ἀναλαβοῦσα τάξιν,
 ὁδυρομένη μύρον σοι
 πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ κομίζει,
 οἴμοι ! λέγουσα,
 ὅτι νῦν μοι ὑπάρχει,
 οἶστρος ἀμαρτίας,
 ζοφώδης τε καὶ ἀσέληνος,
 ἔρως τῆς ἀμαρτίας·
 δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρύων
 ὁ νεφέλαις διεξάγων
 τῆς θαλάσσης τὸ ὄδωρο·
 κάμφητί μου
 πρὸς τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας
 ὁ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς
 τῇ ἀφράστῳ σου κενώσει.
 Καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους σου πόδας,
 ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν
 τοῖς τῆς κεφαλῆς μου βιστρύχοις·
 ὃν ἐν τῷ παραδείσῳ Εὔα τὸ δειλινὸν
 κρότον τοῖς ωσὶν ἡγηθεῖσα
 τῷ φόβῳ ἐκρύβη.

Ἄμαρτιῶν μου τὰ πλήθη
καὶ κοιμάτων σου ἀβύσσους
τίς ἔξιγνιάσει,
ψυχοσῶστα σωτήρ μου ;
Μή με τὴν σὴν δούλην παρίδης
οἱ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος.

ΑΔΕΣΠΟΤΑ

Τῷ Μεγάλῃ Δευτέρᾳ.

Τὸν νυμφῶνά σου βλέπω,
σωτήρ μου κεκοσμημένον
καὶ ἔνδυμα οὐκ ἔχω,
ἴνα εἰσέλθω ἐν αὐτῷ·
λάμπουνόν μου τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς,
φωτοδότα, καὶ σῶσόν με.

Τῷ Χριστούγέννων.

Ἐπεσκέψατο ἡμῖν
ἔξ ὑψους ὁ σωτὴρ ἡμῶν,
ἀνατολὴ ἀνατολῶν,
καὶ οἱ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ
εῦροιμεν τὴν ἀλήθειαν·
καὶ γὰρ ἐκ τῆς Παρθένου
ἐτέχθη ὁ Κύριος.

ΑΝΑΤΟΛΙΟΥ

ΖΕΖΩΝΗΣ

'Αναστάσεων.

Ἐσπερινὴν προσκύνησιν
 προσφέρομέν σοι
 τῷ ἀνεσπέρῳ φωτί,
 τῷ ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων
 ὃς ἐν ἐσόπτρῳ διὰ σαρκὸς
 λάμψαντι τῷ κόσμῳ
 καὶ μέχρις ἄδου κατελθόντι
 καὶ τὸ ἐκεῖσε σκότος λύσαντι
 καὶ τὸ φῶς τῆς ἀναστάσεως
 τοῖς ἔθνεσι δεῖξαντι,
 φωτοδότα, Κύριε, δόξα σοι.

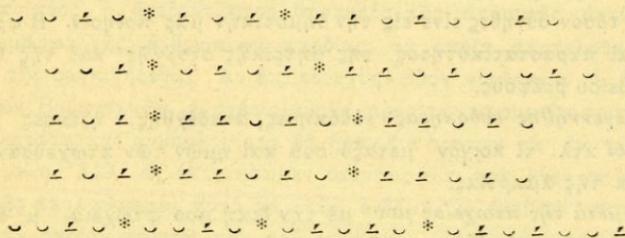
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σελ. 1. Ἐκ τῶν τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ μελψδοῦ. — Ρωμανὸς ὁ ἐπικαλούμενος μελψδὸς θεωρεῖται ως ὁ μέγιστος ποιητὴς τοῦ βυζαντινοῦ αἰώνος. Εἰς τὸν θρησκευτικὸν ὑμνον ἐνετύπωσε τὸν πανηγυρικῶτατον καὶ ὑψιστὸν χρυστῆρα (Κρουμβάχερ, ἴστορια τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας, μετάφρασις Γ. Σωτηριάδου, Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ, τόμ. Β', σελ. 517). Περὶ τοῦ βίου του μανθάνομεν μόνον ἔξι ἀρχαίου συναξερίου, ὅπερ εἰς τὰ μηνικά εἶναι προστηρημένον εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του, ἥτοι τὴν 1ην Ὀκτωβρίου: «Ο δος ος Ρωμανὸς ὑπῆρχε μὲν ἀπὸ Συρίας, διάκονος τυγχάνων τῆς ἐν Βηρυτῷ ἀγίας ἐκκλησίας. Καταλαβὼν δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀντιοχείου τοῦ βασιλέως, ἀπῆλθε καὶ κατέμενεν ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εἰς τὰ Κύρου, ὅπου καὶ τὸ χάρισμα τῶν κοντακίων ἐδέξατο. Ἐν εὐλαβείᾳ γάρ διάγων καὶ διάνυκτερεύων καὶ λιτάνευών ἐν τῷ παννυχίῳ τῶν Βλαχερνῶν, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὰ Κύρου. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν νυκτῶν, κοιμωμένῳ αὐτῷ ἐφάνη καθ' ὑπνους ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος καὶ ἐπέδωκε τόμον χάρτου καὶ εἰπεῖ. Λαβὲ τὸν χάρτην καὶ κατάφεγε αὐτόν. Ἐνόμισεν οὖν ὁ ἄγιος ἀνοίξει τὸ στόμα καὶ καταπιεῖν τὸν χάρτην. Ἡν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀγίων Χριστουγέννων καὶ εὐθέως ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ ὑπνου ἐθύμαξε καὶ ἐδέξατο τὸν Θεόν. Εἰτα ἀναβάξει εἰς τὸν ἄμβωνα τῆρεκτο τοῦ φάλλειν. Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει. Ποιήσας δὲ καὶ ἑτέρων ἑορτῶν κοντάκια ὡς περὶ τὰ χίλια, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν». (Κοντάκιον ἥτοι μικρὸς κοντός, ἐδίλου κατ' ἀρχὰς τὸ ράθδιον περὶ δὲ ἐτυλίσσετο ὁ πάπυρος· κύλινδροι δὲ παπύρου ἦσαν τὰ λειτουργικὰ βιδλίκια, ἐν οἷς καὶ οἱ ὑμνοι περιειστο).

Κατὰ τὴν ὥραίαν τεύτην παράδεσιν περὶ τῆς θυμικοτῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ποιητοῦ, ὁ Ρωμανὸς ἔξησεν ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου 491—518. Πρε. Κρουμβάχερ ἔνθ' ἀγωτ. καὶ τὰς αὐτόθι ὑποσημειώσεις μου ἐν σελ. 521 ἐ., 527, 528, 533, 662. «Αλλας εἰδήσεις περὶ τοῦ βίου του δὲν ἔχομεν, «ἄλλος δος πενιχραὶ καὶ ἂν εἴναι αἱ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ρωμανοῦ εἰδήσεις, λέγει δι Κρουμβάχερ (σελ. 531), βέβαιον δημως εἴναι δι: ὡς πρὸς τὴν ποιητικὴν εὑφύκαν, τὸ πῦρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸ βάθος τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἀλώσσης ὑπερτερεῖ κατὰ πολὺ πάντας τοὺς λοιποὺς μελψδούς. Ἡ ἐν τῷ μέλλοντι ποτε ἴστορια τῆς λογοτεχνίας θὰ ἐξυμνήσῃ τὰς τὸν Ρωμανὸν ὡς

τὸν μέγιστον τοῦ κόσμου ἐκκλησιαστικὸν ποιητήν. Ἀναμφιδόλως δὲ χαρακτηρίζει τὴν σπουδαιοτάτην φάσιν τῆς ιστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ὑμνογραφίας, γῆτις δὲ αὐτοῦ φθάνει τὴν ὑψίστην της τελειότητα. Οἱ Ρωμανὸς ἔγραψεν ἀποκλειστικῶς ὑμνους». Οἱ ποιηταὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὅμνων ἐπενέσουν καὶ τὰ μέλη εἰς αὐτούς, διὸ καὶ μελῳδοὶ ἐπεκλήθησαν. «Ἡ ῥυθμικὴ αὐτῶν ποίησις δὲν ἀκολουθεῖ πόδας ωρισμένους οὔτε στίχους δημιουργεῖ ωρισμένους, ἀλλ᾽ ἀκολουθεῖ ἐλευθέρως τὸ μουσικὸν αἰσθημα, τοῦτο δὲ καὶ μόνον ωρίζε τὴν θεσιν τοῦ τόνου καὶ τὸ μῆκος τῶν βραχέων στίχων καὶ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν εἰς μακρούς ἢ εἰς τὸ δλον μᾶς στροφῆς. (Κρουμβ. σελ. 594). Τὸ προσώμιον τῆς φράσης εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ὅπερ είνει ἡ πρώτη στροφή, τὸ μέλος ῥυθμίζει κατὰ τὸν ἔπης μετρικὸν τύπον:

Ἡ Παρθένος * σῆμερον * τὸν ὑπερούσιον τίκτει

Καὶ ἡ δροιοκαταληξία είνει ἐν ἐκ τῶν μέσων τῆς ῥυθμικῆς ποιῆσεως ἀλλ᾽ ὡς ὁγητορικὸν μόνον μέσον, ὃστε δὲν είνει ἐγγελῶς ἀνάλογον πρός τὴν τῶν νεωτέρων χρόνων δροιοκαταληξίαν τῶν ισομέτρων στίχων (Κρουμβ. σελ. 605). Στροφή τις τοῦ Ρωμανοῦ ἔχει ως ἔπη:

Tίς ἀκούσας—οὐκ ἐνάρκησε;
ἢ τίς θεωρήσας—οὐκ ἐτρόμχος;
τὸν Ἰησοῦν—δόλιψ φιλούμενον,
τὸν Χριστὸν—φθόνῳ πωλούμενον,
τὸν Θεόν—γνώμῃ κρατούμενον.

Τοιαύτης σκοπίμου παρηγήσεως παραδείγματα παρέχουσιν ἡδη οἱ ἀρχῖτοι, δ. "Ομηρος, οἱ τραγικοί, δ. Πλάτων, δ. Ἰσοκράτης. Ως πρός τὴν σύνθεσιν τῶν ὅμνων (κοντακίων παρὰ Βυζαντηνοῖς) παρατηρητέον ὅτι ἡ προτασ-

σομένη μία μικρά στροφή (σπανιότερον δύο, πολὺ σπανιώς τρεις μικραὶ στροφαὶ) είναι τὸ προσίμουν, ἡ εἰσαγωγὴ τρόπον τινὰ τοῦ ποιήματος· αἱ κατόπιν δὲ στροφαὶ είναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θέματος. Οὗτω είναι συντεθεῖμέναι καὶ αἱ φθινὲ τοῦ ἡμετέρου Ἀνδρέου Κάλου. Μία ἑκάστη τῶν στροφῶν ὄνομάζεται προπάριον ἡ οἰκος. Ἐκ τοῦ ὅμινου εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν τοῦ Ρωμανοῦ φύλλεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ προσίμιον «ώς τροπάριον».

Στροφὴ α'. Αἱ ρητορικαὶ ἀντιστοιχίαι ἐν τῇ στροφῇ ταύτῃ ἔχουσιν ἔμφασιν, ἀλλὰ καὶ ποιητικὸν κάλλος, διότι οὔτε ὑπερβολικαὶ εἰνέ οὔτε ἔξεγητημέναι· Όμοιως παραστατικαὶ καὶ καθηκραὶ είναι καὶ αἱ κατόπιν εἰκόνες ἐν τῇ θευτέρᾳ στροφῇ, πλαστικὴ δὲ καὶ καθηκρὰ ἡ φράσις. — Στρ. β' Ἐν κρυφῇ· ἐν τῷ κρυψίῳ, ἀποκρύψῳ τόπῳ, ἐν τῷ σπηλαίῳ.

Σελ. 2. στρ. β' Ποῦ ἐτέχθη ὅπου ἐτέχθη. Ἐνθυμίζει τὸ δημοτικὸν, ἐκεῖ πού. — γνώμῃ· κατὰ γνώμην, ἔκουσίως ἐγένετο οἵτις τῆς μητρός. — καταρροῦσα· αἰσθανομένη, θεωροῦσα. — Τί τούτο, τέκνον; κατέ. τροπὴ εἰς τὸ δραματικόν, ὅπερ τόσον σύνηθες είναι εἰς τὴν δημοτικήν μας ποίησιν. Ἡ φράσις πλήρης ζωῆς καὶ παραστατικότητος τῆς μητρικῆς στοργῆς καὶ τῆς θαυμαστῆς σκηνῆς τοῦ θείου βρέφους.

Σελ. 3. ἐγεννήθης εὐδοκήσας· εὐδόκησες, ἀπεδέχθης, ἡξίωσες γὰρ γεννήθης. — τί σοι κτλ. τί κοινὸν μεταξὺ σοῦ καὶ ήμιν τῶν πτωχευσάντων, τῶν πεσόντων διὰ τῆς ἀμαρτίας.

Σελ. 4. μετὰ τῆς πτωχείας μου· μὲ τὴν δικήν μου φτώχεια, μὲ ἐμένα τὴν φτωχήν. Στρ. θ' ἀφανῶς ἥψατο τῶν φρενῶν τῆς μητρός· διότι ὡς βρέφος θέντος ἐλάλει, ἀλλὰ μυστικῶς, ἀφανῶς ἐλάλησε πρὸς τὴν φυγὴν τῆς μητρός· λόγῳ κτέ. ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀστήρ είναι φῶς νοερόν, αὐτὸς δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ λαλήσας τοῖς Μάγοις. — Μάγοις ὡς λειτουργῶν μοι· γλωσσικῶς ὅρθις θάξειν ἡ δοτική· ως λειτουργοῖς μοι· διὰ τοῦ ἀστέρος, τοῦ λόγου συνηλθεντος ἡ Χριστός, ἔκοινώνησε τοῖς Μάγοις, οἵτινες οὕτω γίνονται οἱ λειτουργοὶ του.

Σελ. 5. στρ. ια' ὅτε εἰδῆσαν· ἀντὶ εἰδον· — ἀκριήν· ἀκόμη.

Σελ. 6. στρ. ιδ' δραία ὅλη ἡ στροφή· ἐν τοῦ πυρός, εἰς ὃ ἀποτείνεται ἡ θέρμη τῆς λατρείας τῶν Χαλδαίων, ἀναπηδᾷ ὃ σπινθήρ τῆς ἀληθοῦς θείας λατρείας, δὲ Χριστός, καὶ ἀντὶ τοῦ παμφάγου θλικοῦ ἐκείνου πυρὸς εἰσάγεται εἰς τὸν κόσμον τὸ πῦρ τὸ φωτίζον. — Στρ. ιζ' ναὶ φησί, ναὶ τοῖς πιστοῖς Μάγοις ἡ Μαρία ἔφησε· οὕτω πρέπει· νάνοήσωμεν τὴν ἐπανάληψιν.

Σελ. 7. στρ. κδ' τρίχρονον· τριπλοῦν δηλαδή, χρυσὸν καὶ λίθανον καὶ σμύρναν (μύρραν, πρὸς χρίσιν ἡ ὡς θυμίαμα).

Σελ. 8. στρ. β' κτλ. Καὶ ἐνταῦθα ἀρμόζει, ὡς εἰς τὰς στροφὰς τοῦ ἀνωτέρου ὅμινου, ἡ παρατήρησις περὶ τοῦ ιδιαιτέρου θελγάγτρου ὅπερ προσδίδει· εἰς

τὴν ποίησιν τοῦ Ρωμανοῦ τὸ δραματικὸν αὐτῆς στοιχεῖον: «Ο, τι αὖθις καὶ αὖθις τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπιτρέψῃ πρὸς τὸν Ρωμανόν, διὰτι εἰς αὐτοῦς τὸν ἐκτενεστάτους ὕμνους του προσδίδει ἄφθιτον θέλγητρον καὶ ἔξιλεώνει ἡμᾶς πρὸς αὐτὴν τὴν ἀχαριστοτάτην ὑλην, τοῦτο εἰνεὶ ἡ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς δραματικώτερον ὑψος ἀνερχομένη λαμπρὰ σύλληψις, ήτις εἰς οὐδένα ἄλλον μελῳδὸν τόσον ἀριστοτεχνικὴ παρουσιάζεται» (Κρουμβάχερ). Ενταῦθα ἀποζημώνει ἡμᾶς ἵδιως διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λυρικοῦ ἐκείνου στοιχείου, τὸ ἐποίον κατὰ τὴν ἀντιλήψιν ἡμῶν τῶν γεωτέρων ἀνθρώπων δὲν ἔπειτε νὰ λειπῃ ἀπὸ τοιούτου εἴδους διαχύσεις τοῦ ποιητικοῦ πνεύματος. Άλλος πρὸς τὴν ὑποκειμενικότητα ταῦτην τῆς ποιητικῆς ἀντιλήψεως καὶ τὴν καθηρώς ἀνθρωπικὴν αἰσθηματικότηταν ἡ βυζαντηνὴ θρησκευτικὴ ποίησις ὑστερεῖ πολὺ. Θὰ ἐνθύμιζέ τις ὅτι ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν δὲν θὰ ἔδεχοντο κανὶ νὰ ὁνομασθεῖσην ποιηταὶ θρησκευτικοὶ οἱ ἀνθρώποι ἐκείνοι. Η ἱερατικὴ τῶν τέχνη φαίνεται κατὰ τοῦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν ἱερατικὴν μωσαϊκὴν τῶν. Άλλος οὐτωὶ μένει ἀχρησιμοποίητος ὁ ἀνεξάντλητος θησαυρὸς τῆς ἀτομικῆς ἀντιλήψεως καὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, τὰ ἐποίεις ἀποτελοῦν τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς συγκινήσεως. Αν εἰς τοιαύτην ὁδὸν εἰσήρχετο ἡ θρησκευτικὴ ποίησις τῶν Βυζαντινῶν, η σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν κοσμικὴν ποίησιν θὰ ἀπέδαινε στενωτάτη καὶ ἀνυπολόγιστα θὰ ἦσαν διὰ ταῦτην τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης τροπῆς ὄφέλη. Άλλος ἀκτιμήσωμεν δεόντως ὅτι καὶ ἀγενού τούτου κατώρθωσε καὶ ἀπολαύσωμεν αὐτὸν μὲ τὴν ἐνδόμυχον ἐκείνην ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην, τὴν ἐποίειν ἀπαιτεῖ πᾶν καλλιτεχνικὸν ἔργον κρινόμενον δηλαδὴ κατὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἑκάστου διάθεσιν ἀλλὰ κατὰ τὸ παραγαγόν αὐτὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Τὸ ὑποκειμενικὸν ἄλλως πνεῦμα κείται ἐνταῦθα εἰς τὴν εἰλικρινῆ συγκίνησιν, μὲ τὴν ἐποίειν ζωγραφίζεται ἡ μεγάλη σκηνὴ τῆς μητρὸς παρὰ τὸν Σταυρὸν τοῦ τέκνου, σκηνὴ εἰς τῆς ἐποίεις τὴν παράστασιν ὁ ποιητὴς εὗρε τὰς πλαστικωτάτας λέξεις καὶ τὰς παθητικωτάτας εἰκόνας. Ας σκεφθῇ τις τὴν μητέρα καὶ τὸν ὅμιλον τῶν γυναικῶν συνοδευούσας τὸν πρὸς σφαγὴν ἔλκόμενον καὶ τὸν ταχὺν πρὸς τοὺς δημίους τελοῦντα δρόμον, καὶ ἀντιθέτως πρὸς τοῦτο τὴν φαιδράν τοῦ ἐν Κανᾶ γάμου ἀναπολοῦντα ἡμέραν, τὸν σωπηλὸν Ἰησοῦν φερόμενον εἰς τὸν ἀδικον φόνον, ἐφ' φούδεις συναλγεῖ αὐτὸν, τὴν ἐγκατάλειψιν ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ οἰκείων τότε θὰ αἰσθανθῇ τὸ ὑψίστον ποιητικὸν κάλλος τῆς τραγικῆς σκηνῆς ὡς τὴν εἰκόνας, ὁ ποιητής.

Εἰς τὸν Χριστὸν πάσχοντα.

Σελ. 9. Ως διὰ μεγαλοστόμου σάλπιγγος φαίνεται ἔξαγγέλλων τὰ ρήματα ταῦτα ὁ ποιητής. Μεγαλειώδεις λέξεις ἐν ὑψίστῃ ἔξάρσει. Ζητεῖ νὰ ἀποστῇ ὁ οὐρανὸς ἐκ τῆς θέσεως του φεύγων ὑψηλότερα εἰς τὸ ἄπειρον καὶ ἡ γῆ νὰ ταφῇ εἰς τὸ χάος, ὁ γῆιος νὰ κρύψῃ τὸ φῶς του πρὸ τοῦ φοβεροῦ γεγονότος

τῆς εἰς τὸν Σταυρὸν ακθηλώσεως τοῦ δεσπότου τοῦ Παντός. Ἡ φθὴ εἶναι μία τῶν ἀρίστων τοῦ Ρωμανοῦ καὶ καθ' ἔκυτήν ὑψιστον ποιητικὸν δημιουργημα.

Σελ. 10. σὺν τοῖς ἥλοις τιρφώσκεται· ἀντὶ ἀπλῶς τοῖς ἥλοις.—τὸ καταπέ-
τασμα· ὅπως λέγεται τὸ παραπέτασμα· τὸ σκέπασμα·—ὑπὸ ἀνόμων ἀπλῶς·
ὑπὸ τελείως ἀνόμων, ἀπολύτως ἀνόμων—φοιξη, στενάξη· ἀς φρίξη, ἄς στε-
νάξη·—χορεύει χαίρει διὰ τὴν σωτηρίαν του.

“Ωδὴ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν. Ἡ πρώτη στροφὴ ὡς προοίμιον, διδουσα
τὸ θέμα· αἱ κατόπιν εἰναι θυμικά αὐτοῦ ἀνάπτυξις δι’ ἔξοχων εἰκόνων περὶ
τῶν ακαθών, τὰ ὅποια θὰ ἐπιπέσωσιν εἰς τὸν κόσμον, σταν μέλλη νὰ ἔλθῃ ὁ
Χριστός ἵνα κρίνῃ τοὺς ἀνθρώπους.

Μὲ ἐπικήν εὐρύτητα ἀλλὰ καὶ μὲ ἐνάργειαν ὑπέροχον, ἐκ τῆς ὅποιας οὐδὲν
λείπει πρὸς παράστασιν τῆς ζοφερᾶς εἰκόνος καὶ εἰς τὴν ὅποιαν εἰς τὰς
στροφὰς ια’, ιδ’, ιε’ οὐδὲν περιττεύει, περιγράφεται ἡ φοβερὰ μάστιξ τοῦ
λιμοῦ, τοῦ διωγμοῦ, τοῦ λοιμοῦ καὶ τῶν θανάτων, τῆς ἐρημώσεως τῆς γῆς καὶ
τῆς ὁδύνης τῶν ἀνθρώπων.—Πρὸ τοῦ βήματος ἐλκῃ· τραῦξ, σέρνει τὸ
κύμα του, ρέει.

Σελ. 11. ἀθρόον· ἐπιρρημα, δλα ὥμοι.

Σελ. 12. Στρ. 16’ εἰς τὰς στροφὰς ταύτας δύναται νὰ ἐνθυμηθῇ τις
τὴν ἐν Οἰδίποδι τυράννῳ στ. 22 ἐ παρὰ Σοφοκλεῖ περιγραφὴν τῆς ἐκ λοι-
μοῦ φθορᾶς διὰ τὴν δργὴν τῶν θεῶν. Ἀλλ’ εἰναι μεγαλειστέρα ἡ τοῦ Ρωμανοῦ
εἰκὼν παριστάνουσα τὴν φθορὰν τοῦ κόσμου ὅλου, ἔξεισισομένη θυμιασίως
εἰς τὰς δικφόρους σκηνὰς τοῦ φοβεροῦ ὀλέθρου τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τὴν
εἰς δύο μέρη εἰσαγωγὴν: ὅστε θανοῦνται καὶ ἀπαντεῖσι πιστοὶ ἀναμένον-
τες θὰ ὑποστῶσι τὸν ἔσχατον διωγμόν. Λιτός ὁ ποιητὴς ὡς πρὸς τὰς λέ-
ξιεις, καταφρονῶν πᾶσαν ὁγτορικὴν ἔμφασιν, ἀφήνει αὐτὰ τὰ πράγματα διὰ
τῆς ἐναργείας των νὰ δηλώσωσι τὴν συμφορὰν καὶ τὴν φρίκην. Ὁ θάνατος
πάσης βλαστήσεως, ὁ αὐχμός, ὁ λιμός νεκρῶνουν τὴν ἀνθρωπότητα. Σει-
σμοὶ κλονοῦν τὴν γῆν, ὁ θάνατος θερίζει, εἰς τοὺς κόλπους τῶν νεκρῶν μη-
τέρων ἀποθνήσκουσι τὰ παιδία. Οι νεκροὶ κατὰ σωροὺς κατάκεινται εἰς τὰς
πλατείας καὶ ῥύμας, οι θάπτοντες δέν υπάρχουν. Οὐδεμίᾳ πόλις, οὐδεμίᾳ ἔρη-
μος δύναται νὰ χωρέσῃ τοὺς φεύγοντας τὴν πανταχόθεν ἐπιπίπτουσαν φρί-
κην. Οὔτε ἡ νῦν παρηγορεῖ οὔτε ἡ ημέρα σώζει. Ὁ πατήρ ἐναγκαλίζεται τὸ
τέκνον καὶ ἀμφότεροι πίπτουν νεκροί. Καταρρέει τὸ πᾶν καὶ τότε κατέρ-
χεται ἐκ τῶν ὅψιστων ὡς ἥλιος ἀστράπτων, ἐν γεφέλαις μετὰ δόξης, ὁ Ἰη-
σοῦς, ἐνῷ τῶν ἀγγέλων τὰ τάγματα ἀνυμνοῦντα προτρέχουσι πρὸ τοῦ θρό-
νου του, ὡς φλόξ πυρός, ὡς ποταμός φρικτοῦ πυρός πεπληρωμένος.

Σελ. 14. Ωδὴ νεκρώσιμος εἰς μοναχόν. Ἡ α’ στροφὴ πάλιν ὡς εἰσαγωγὴ·
αἱ κατόπιν ὅμνοις εἰς τὸν μνημονικὸν βίον. Τὸ θέμα εἰναι ἡ ματαιότης τῶν ἀν-

θρωπίνων, ή ἀπογεία πάσης πραγματικῆς εὐτυχίας¹ ή καταφυγή ἄρα εἰς τὸν πάσαν ἀπόλυτον τοῦ βίου καταφρονοῦντα μοναχικὸν βίον ή μόνη ἀληθῆς εὐτυχία. Τότε ἐπώθυνον τῶν τερπνῶν τοῦ βίου, ὡς λέγει ὁ Ρωμανός, τὸ ἄστατον τῆς εὐτυχίας, βαθύτατα γεθάνθη καὶ αὐτὸς ὁ φαιδρός ἀρχαῖος ἐλληνικὸς κόσμος, καὶ τὴν ἀλήθευτην ταύτην πολυτρόπως ἔξεφραξε διὰ τοῦ στόρικτος πάντων τῶν ποιητῶν του. Οὐδέτες τις ἔστιν | ἀγθρώπων, φ Ζεὺς μὴ κακὰ πολλὰ διδοῖς, εἶπεν ἦδη ὁ "Ομηρος." Ολδιος οὐδείς | ἀγθρώπων, ἐπόσσους γέλιος καθορῷ, μελαγχολικώτατα εἶπεν ὁ Θέογνις. "Ομοίως καὶ ἔτι μελαγχολικώτερον ἔξεφρασθη καὶ ὁ Σοφοκλῆς, ωσαύτως ὁ Εὔριπος: τὸ μὴ γενέσθαι κρείσσον γη φύναι: βροτοῖς. Γνωστότατον τὸ τοῦ Πινδάρου: Ἐπάμεροι! τί δέ τις; τί δ' οὐ τις; σκιᾶς ὅναρ ἀνθρωπος. Ἀναλόγως δὲ πρὸς τὸ τοῦ Ρωμανοῦ: στρ. γ' οὐδὲ ἔνα βροτῶν εὑρον ἀλυπον κτέ. ἔψιλεν ὁ Σοφοκλῆς ἐν Οἰδίποδι τυράννῳ: Ιώ, γενεκὶ βροτῶν,—ώς ύμᾶς ἵστη καὶ τὸ μηδὲν ζώστες ἐναρθιμῷ κτέ. Ἀλλ' ἐνῷ ἐν τῷ ἐπιγράμματι λιμὴν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εἴνε γη ἐλπίς καὶ γη τύχη: Ἐλπίς καὶ σὺ τύχη, μέγα χαιρετε τὸν λιμέν' εὗρον, ὁ εὐδεινός λιμὴν διὰ τὸν χριστικὸν ἀνθρωπὸν εἴνε γη ἀποφυγὴ τῶν ἐγκοσμίων, ὁ ἐν προσευχῇ (ἀλληλούϊα!) θεωρητικὸς βίος τοῦ μοναχοῦ. Τὴν εὐσέβειαν ὅμως καὶ τὴν ἴσχυράν καὶ τελεσφόρον θέλησιν ὡς παρηγορίαν καὶ ἀντισήκωμα κατὰ τῶν κακῶν τοῦ βίου θεωροῦσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι, τῶν ὅποιων καὶ γη μελαγχολία εἴνε «ἄρρενωπή» καὶ καθαρὰ ἀπογιώσεως γη ἀπκιστοδοξίας. Πολὺ ὀλιγώτερον τὴν ἀπόγνωσιν ἐπιτρέπει γη χριστικὴν συνειδήσις ἀλλ' γη καθαρὰ ἀπόλυταις τῆς θείας γαλήνης, τὴν ὅποιαν ὁ Πινδάρος ὀνομάζει: «αἰγλανθιστότον» τῆς ψυχῆς, εἴνε δὲ καρπός τῆς μοναχικῆς ζωῆς.— Ως ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματα οον· τὰ σώματα τῶν μοναχῶν, ἐν οἷς κατασκηνοῦ τὸ θεῖον πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τῆς εἰς τὸν θεόν καθαρᾶς ἀφοσιώσεως.

ριψοκίνδυνοι ἄνθρωποι πλέοντες τὰ ὀλμυρὰ θύσατα τῆς θαλάσσης χάριν τοῦ κερδῶνται τῇ κοιλίᾳ τὰ βρώματα.

Σελ. 16. Φθὴ εἰς τὰς δέκα παρθένους. Τὸ μέτρον τοῦ προαιμίου, συγκειμένου ἐκ στίχων ἑξ, βρίνετε ώς ἑξῆς.

1. ~ — ~ — ~ ~ ~
2. ~ — ~ — ~ ~ ~
3. ~ — ~ — ~ ~ ~
4. ~ — ~ — ~ ~ ~
5. — ~ ~ — ~ ~ ~
6. ~ — ~ ~ ~ ~

Τὸ δὲ τῶν ἀκολουθῶν στροφῶν, συγκειμένων ἑκάστης ἐκ στίχων εἶκοσι, φέρετε.

1. — ~ ~ — ~ ~ — ~ ~ ~
2. — ~ ~ — ~ — ~ ~
3. — ~ ~ — ~ — ~ ~ ~
4. — ~ — ~ ~ ~
5. — ~ — ~ ~ ~
6. — ~ ~ — ~ ~ — ~ ~ ~
7. — ~ — ~ ~ ~
8. — ~ — ~ ~ ~
9. — ~ ~ — ~ ~ — ~ ~ ~
10. ~ — ~ — ~ — ~ — ~ ~
11. ~ — ~ ~ ~ ~
12. ~ — ~ — ~ ~ ~
13. — ~ — ~ ~ ~ ~
14. — ~ — ~ — ~ ~
15. — ~ — ~ ~ ~
16. ~ — ~ ~ ~ ~

17. - o o - o - o z v
18. - o - o z o o
19. - o o - o o z o
20. o - o z o o

Τὸ προσόμιον διέδει ἀμέσως ὅλην τὴν ἔννοιαν τῆς παραδοσῆς τῶν δέκα παρθένων τοῦ Εὐαγγελίου. Ὡς ἀπειπτος λαμπάς πρέπει νὰ ὁδηγήσῃ τὸν χριστιανὸν πρὸς τὸν γυμφάνα τῆς βραστείας τοῦ Χριστοῦ ἢ αὐθικρὰ ψυχή. Κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τῶν ὄβλων τούτων αἱ ἀκολουθίουσαι στροφαὶ εἰναι ἀνάπτυξις εὑρεῖς τοῦ θέματος διὰ περαλλαγῶν ποικίλων τῆς θεμελίωσης ἐννοιαῖς: τὶ φραμψεῖς, ταπεινὴ μου ψυχή, πρασκολλημένη εἰς τὴν ματαίωτητα τοῦ παρόντος, ὡς ἐάν ήτο τοῦτο αἰώνιον, καὶ δὲ εἰκόνων ἐναργεστάτων, αἰτινες ἀποτελοῦν τὸ ποιητικὸν πάλλος τῆς ὄβλης.

Σελ. 17. ή ἐσχάρη ἑγγύη· ή πρώτη, ή καλλιτέρα σου ἀσφάλεια καὶ ἀρχή σου είναι ή ἐπιδιωξίς ματαίων πραγμάτων ἀλλ' ἄφησε τὰ ταπεινὰ ταῦτα καὶ ὑψώσε τὸ βλέμμα σου πρὸς τὸν Ἰησοῦν·—ώς ή συγκύπιονσα· ή μύρῳ πλύνεσαι τοὺς πόδες τοῦ Ἰησοῦ·—γνωμικῆς γὰρ κατοχῆς· τῆς κατὰ γνώμην, τῆς ἔκσυσίας, εἰς ἣν ἔχωτεν καταδικάζει· ή ψυχῆς·—τὴν ἀθρόου ἔλευσιν· τὴν διὰ μῆδας, τὴν αἴφνιδεῖν·—εἰς τὸ μέλλον· δὲν τοὺς μέλει τοὺς πλουσίους τι θὰ γίνουν οἱ πιωχοὶ κατόπιν· ἃς ἐφρόντιζαν ἐγκαίρως μόνοι διὰ τῆς ἐργασίας των.

Σελ. 18. τῷ μὴ ἐλεοῦντι δὲν θὰ τοὺς ἐλεῖσα πλέον ὁ δικαιοχρίτης Χριστὸς τοὺς ἀποκλειομένους τοῦ νυμφῶνος, ὅπως αἱ σοφαὶ παρθένοι δὲν φυτεύρουν πλέον τὰς μωράς—πρὸς δὲ βλέπομεν τοῦτο εἰνα τὰ συμβάντα τοῦ παρόντος, ἀπειλαὶ παρ' ἔχθρῶν καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς, εἰς ἡ διπλανίσσεται ὁ ποιητής. Οἱ σεισμοὶ καὶ αἱ ἀπὸ ἔηρᾶς καὶ θαλάσσης φοβεραὶ ἐπιδρομαὶ δὲν ἐλεῖψαν καθ' ὅλον τὸν βυζαντηνὸν αἰώνα—ἔφυγαδευσαν τοὺς κατοίκους, ὅπερ ἐννοεῖται ἐκ τοῦ προηγουμένου: μετὰ τῶν ἐν κύτῳ—τῶν πολεμίων κτύποι ἐπάλληλοι· συνδέεται: πρὸς τὸ ἀπειλαὶ καὶ σεισμοὶ, ὅπερ πάντα συνετάραξεν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν (τοῦτο τίθεται: ἐν τέλει), καὶ ἔφυγαδευσαν τοὺς κατοίκους τῆς γῆς, τοῦ Κράτους δηλαδή, ὅπερ ἦτο τότε σχεδὸν ἡ Οἰκουμένη—ηγοῦσι κατὰ κόσμον κτεῖ· προμηνύματα τῆς ἑσχάτης ἡμέρας, ἥν ἐνέκστάσει: βλέπει ἡδη ἐπερχομένην ὁ ποιητής. δι' ἡ καὶ ἔτι μεγαλειότερον τὴν ιδέαν ταύτην ἀναπτύσσει: ἐν ταῖς ἀμέσως ἀκολουθούσαις στροφαῖς.

Σελ. 19. στρ. ε'. δι' ἄλλων εἰκόνων ἡ τῶν ἐν·τῇ φύῃ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν ζωγραφίζει τὴν φρίκην τῆς ἑσχάτης ήμέρας. Ή καθηράτης τῆς φράσεως, ἡ ἐνάργεια τῶν πραγμάτων ἔδωλε εἰς πλήρης, καὶ ἐκεὶ ὅπου προ-

κολλάται μᾶλλον εἰς τὸ γράμμα τῆς Γραφῆς ὁ ποιητὴς καὶ ἐκεῖ ὅπου ὀλιγώτερον δεσμεύει τὴν φαντασίαν του, ὥπως π. χ. εἰς τὴν δέ στροφήν.

Σελ. 20. ἀνεκαλυπτεῖται ἀντὶ τοῦ τότε φραγγελίου, διὸ οὐ ἔξεδιωξεν ἐκ τοῦ ναοῦ τούς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας, κινῶν γὰν τὸν σεισμὸν κατὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ αἱ βυζαντηναὶ χῶραι ἐν γένει ἔπαθκν πλειστάκις ὑπὸ σεισμῶν—ὅτι ἐξήλωσεν· νομίζω: διότι ἐξήγενη, ὡργίσθη, πρέ. ζῆλος πυρός ἦτοι ἔξαψις, ὀρμητικότης τοῦ πυρός ἐν Παύλου ἐπιστολῇ πρὸς Ἐβραίους 1, 27.

Σελ. 21. περὶ τούτων—ῶν ἐν λόγοις λαλῶ κτέ· κατὰ τὴν συνήθη ἔλεγον ἀντὶ ᾧ—καὶ θροῦς γάρ γογγυσμῶν· καὶ ὁ ἐλάχιστος γογγυσμός.

Σελ. 22. Εἰς τὰ προερέτικα τῶν Χριστουγέννων. Φαιδρόν, θριαμβευτικὸν ἄσμα ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῆς ἕορτῆς. Ἡ χάρις του κεῖται εἰς τὴν τελείαν ἀναλογίαν τῆς φράσεως πρὸς τὸ ὑπαγορεῦον αὐτὸν εἰλικρινές καὶ γνήσιον αἰσθημα τῆς ψυχικῆς εὑφροσύνης. Καὶ ὁ ἐλαφρός, ταχὺς ὑσθιμός κάμνει τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν καρδίας σκιρτώσης ἐν τῆς χαρᾶς. Εἰς τὴν χαρὰν δὲ ταύτην καλοῦνται νὰ μετάσχωσι προπορεύομεναι εἰς ὑποδοχὴν αἱ οὐράνιαι πρῶτον δυνάμεις, εἰτα οἱ Μάγοι, οἱ ποιμένες, οἱ προφῆται, οἱ πατριάρχαι, πάντες οἱ ἀνθρώποι, τὰ βουνὰ αὐτὰ σταλάζοντα γλυκασμόν. Εἰς τὴν τρίτην στροφὴν δηλοῦνται τὸ αἴτιον τῆς χαρᾶς. Εἰς τὴν τετάρτην διδεται τὸ πρόγραμμα τῆς ἑτοιμασίας εἰς τοὺς πιστούς. Εἰς τὴν πέμπτην συγκεφαλαιώνεται ὅλον τὸ νόημα τῶν προηγουμένων.

Σελ. 23. τὴν βασιλικὴν καιρονογῶν αὐθίς εἰκόνα· τὴν πρὸ τῆς πτώσεως, ἀπηλλαγμένην τῆς ἀμαρτίκης θείαν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου.

Σελ. 25. Ὁ ἀκάθιστος ὑμνος τῆς Θεοτόκου. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐποιήθη μετὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς πόλεως ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀδάρων καὶ Σλαύων πολιορκίας τὸ 626, ὅτε ὁ Μέγας Ἡράκλειος ἐπολέμει ἐν Ασίᾳ κατὰ τῶν Περσῶν, ἐν Κωνσταντινούπολει δὲ τὴν ἀμυναν διηγήθην ὁ Πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ ἐπίτροπος τῆς βασιλείας Βάνος. Ἀλλοι εἰς ἄλλο γεγονός ὑστερωτέρων χρόνων ἀναφέρουσι τὴν ἀφορμὴν τοῦ ὑμνού τούτου.

Τῇ ὑπερομάχῳ κτέ· Ἐγὼ δὲ πόλις σου, Θεοτόκε (ἢ Θεοτόκος ἢτο δὲ πολιοῦχος τῆς ΚΠ), ὑμῶν σε τὴν καλῶς στρατηγήσασαν ὑπέρμαχόν μου ὡς νικήτριαν καὶ εὐχαριστῷ ὡς λυτρώσασάν με τῶν δεινῶν. Τοῦτο εἶναι τὸ προσόμιον τοῦ ὅλου, συγκειμένου ἐκ τόσων στροφῶν, δισκαὶ εἶναι καὶ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαρθῆτον. Αἱ στροφαὶ αὗται λέγονται καὶ οἰκοι, Ιωσ. ἐκ τῆς ἔβραϊκῆς εἰλημένον ὄνομα, ἐν δὲ οἰκος σημαίνει ἀσμα· ὅμοια εἶναι καὶ δὲ μετάπτωσις τῆς σημασίας τῆς ιταλικῆς λέξεως stanza, διαμονή, δωμάτιον, στροφή. Οὕτε δὲ πλότης τῆς γλώσσης τοῦ Ρωμανοῦ οὔτε ὑψηλή τις ίδεα οὔτε τὸ κάλλος τῶν ποιητικῶν εἰκόνων χαρακτηρίζουσι τὸν ὑμνον τοῦτον. Ὁ ποιητὴς ἐπι-

θιώκει τὴν ἔμφασιν καὶ ἀσμενίζει εἰς τὴν ῥητορικὴν διακόσμησιν διὰ τῶν ἐκφραστικῶν, ἀλλ᾽ ἀνευ μέτρου καὶ περιορισμοῦ αντιθέσεων. Κυρίως εἰπεῖν δὲν ὑπάρχει ἔμπνευσις ἐν τῷ ὅμινῳ τούτῳ ὅλλα μόνον ῥητορεῖα. Καὶ η̄ παρήχησις, τῆς ἐποίας παράδειγμα είναι η̄ διὰ τοῦ γράμματος Μ ἀρχίζουσα στροφὴ: Συμεωνος, αἰδωνος, ἀπατεωνος, η̄χει διὰ τοῦτο ἀκριβῶς κάκιστα εἰς τὴν ἀκοήν. Οὐδαμοῦ ἀλλοῦ φαίνεται ἐναργεστέρα η̄ κατάπτωσις τοῦ ἀληθηνοῦ ποιητικοῦ αἰσθήματος καὶ ὁ ὑπέμετρος ζῆλος πρὸς ῥητορικὰ ἀπλῶς τεχνάσματα.

Σελ. 27. Ἡ ποίησις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ εἰδος τῶν λιγομένων κακόνων. Ἐφευρετής αὐτῶν θεωρεῖται δὲ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης Ἀνδρέας (περὶ τὰ 650—720). Ἡ ποιητικὴ φλέψι λείπει κυρίως καὶ ἐκ τούτου, ὡς ὅλον δὲ λαμβανόμενος δὲν διακοσίων πεντήκοντα στροφῶν η̄ ὅθιν ἀποτελούμενος. Μέγας καλούμενος κανὼν τοῦ Ἀνδρέου δεικνύει τὴν ἀμετέριαν ἑκείνην, η̄τις χαρακτηρίζει ἐν γένει τοὺς λειτουργικοὺς τούτους ὅμινους, διὰ δὲ τὸ συνεχές τῆς παρατάξεως ἡμίοιων ἔννοιῶν η̄κιστα ἀπολαυστικοὺς καθιστᾷ. Ἀλλὰ μία ἕκαστη τῶν ὅθιν ἀποτελεῖ πολλάκις ἐν ποιημ, οὕτε τοῦ ἐνδομύχου αἰσθήματος στροφούμενον οὕτε τοῦ γνησίου ἐνθουσιασμοῦ. Τὸ μειονέκτημά των είναι η̄ ἔλλειψις φαντασίας, τὴν ἐποίαν ἀντικαθίσταται διαφύλεια λέξεων. Τὸ ὄφος των οὗτω καταντὶ ἀπλῶς διδακτικόν, σίκοδοιητικόν, ὥστε καὶ ὅπου ἔρχεται μία εἰκὼν, ὡς π. χ. ἐν σελίδῃ 28: ὁ διφρηγλάτης Ἡλίας κτέ., η̄τις ζητεῖ ἀγώτερόν τι κάλλος νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἔννοιαν, καὶ ἐκεὶ δὲ ποιητὴς τελειώνει μὲ μίαν πεζολογίαν διδακτικοῦ ὄφους: τούτου οὖν τὴν ἄνοδον ἀναλογίζουν.

Σελ. 29. Τῇ Θεοτόκῳ ὑπὲρ τῆς πόλεως, εἰνε πολὺ κατώτερον τοῦ ἐνθουσιαδεστέρου καὶ μεγαλοπρεπεστέρου: Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια.

Σελ. 30. Κοσμᾶς, ἐπίσκοπος Μακούμᾶς τῆς Φοινίκης, σύγγρονος καὶ φίλος Ἱωάννου Δαμασκηνοῦ, ἔζησε περὶ τὸ 750. Δέν φθάνει οὐδὲ τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης τὴν σχετικὴν ἔξαρσιν. Οἱ κακόνες ἀλλως ἔχουσι τοῦτο τὸ κακόν διε περιστρέφονται πάντοτε περὶ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, τὴν ἐποίαν διὰ γένεις μόνον φράσεως ἀπὸ μίᾶς εἰς τὴν ἄλλην στροφὴν ποικίλουσι. Ἐπειδὴ δὲ λείπει ἀπὸ τὴν ἔμπνευσιν η̄ θερμότης τοῦ αἰσθήματος, η̄ φράσις κατ’ ἀνάγκην γίνεται εἰς τοὺς πεπαιδευμένους τούτους ἀνδρας ἐπιτηδευτὴ καὶ η̄ γλώσσα ἀποδιλλεῖ οὗτω τὴν χάριν τῆς πρόφητης ἀπλάτητος.— Λοξάσατε, η̄σατε, ἀτυμνήσατε· ῥητορικὴ ἀλιμαξ, ἐλέγχουσας ἔλλειψιν ἔμπνευσεως ἀνταξίας τοῦ θέματος.— Ρεύσαντα ἐκ παραβάσεως κτέ· συνεστραμμένη φράσις· δὲ σοφὸς δημιουργός αὕτις ἀναπλάττει τὸν κατ’ εἰκόνα θεοῦ γενόμενον ἀνθρώπον, καταρρεύσαντα ἐκ τῆς παραβάσεως, διλον φθαρτὸν κατασταθέντα, ἀποδιλλόντα τὴν κρείττω θείαν ζωὴν. Ἡ αὕτη ἐντελῶς ἔννοια τῆς ἀπωλείας τοῦ ἀνθρώπου ἔνεκα τῆς παραβάσεως, οἵτις ἐν τούτοις ἐπλάσθη κατ’ εἰκόνα θεοῦ, ἐπανέρχεται: εἰς τὴν κατωτέρω στροφὴν: ὀλλύμενον, χερσὶν ἐν δὲ θεός ἐποίησεν κτέ δι’ ἀλλων

μόνον λέξεων. 'Αλλ' ή ποικιλία αὕτη τῆς φράσεως λαμβάνει ζωηρὸν χρῶμα καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ ιδιαίτερας ποιητικής καλλονῆς τὸ χρῶμα τοῦτο προσδίδει λάμψιν εἰς τὸν ὅμοιον ὅχι μικράν. Πάντως ἄνευ θελγήτρου δὲν εἴναι ή ποιησίς αὕτη, ἂν καὶ περισσότερον διὰ τοῦ ἔξωτερικοῦ τῆς ἐνδύματος ἐπιδεικνύεται παρ' ὅσον διὰ τοῦ περιεχομένου τῆς γοητείας. Μονότονον ἄλλως δὲν ἀποδίδειν διόλου καὶ αὐτὸ τὸ συνεχές τῆς παρατάξεως τῷν αὕτῶν η̄ ὁμοίων ἐννοιῶν, διότι πάντοτε κατ' ἄλλον τρόπον καὶ πάντοτε πλουσίως εἴναι αὕτα: ἐνδεδυμέναι. Τὸν πλούτον τοῦτον τῆς φράσεως καὶ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν γλώσσης δεικνύουσιν ιδίως αἱ ἐν τῇ κειμένῳ στροφαὶ τοῦ καγόνος τοῦ Μεγάλου Σχεδίατου.

Σελ. 31. Σύμμορφος πηλίνης διαρρίκς· διαπλάσεως, κατασκευῆς (ἐκ χοῦ, ἐκ πηλοῦ), καθό τέλειος ἄνθρωπος ὁ Χριστός—φύτλη· ποιητική ἀρχαῖα λέξις, φύτρα, γενεά, γένος.—τὸ κέρας ἡμῶν τὸ κέρας ὡς σύμβολον Ισχύος, ἄρα τὴν δύναμιν ἡμῶν.

Σελ. 32. Βυθοῖς ἀνεκάλυψε πυθμέατα ἀπεκάλυψε, ἔδειξε· ἀναφέρεται εἰς τὴν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διέλευσιν τῷν Ἱσραηλιτῶν. Τὰ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ὡς ὑποτύπωσιν τῷν τῆς Νέας, μεταχειρίζονται συχνότατα οἱ ὑμνογράφοι πάντες εἰς τὰς εἰκόνας των. 'Ο εἰς αὕτα περιορισμός ἐμποδίζει τὴν ἐλευθερωτέραν κίνησιν τῆς φαντασίας καὶ τὴν ἐκδήλωσιν περισσότερον ὑποκειμενικοῦ ποιητικοῦ αἰσθήματος, ἀντιλογοτος, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, ἐξ ἄλλων χωρῶν τοῦ ἀπείρου κόσμου τῷν γονίμων ἐντυπώσεων καὶ τῷν ἴνδηλμάτων τῆς φαντασίας τὰς πυραστάσεις καὶ εἰκόνας του.—διαθλάτει τύπος σχηματισθεὶς κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ πλάττων ἀντὶ διεκθῆ, γῆς: σπάνει, συντρίβει, ίσως χάριν τῆς ὁμοιοκαταληξίας πρὸς τὸ προηγγθέν ἀναπλάττει.—διτι δεδόξασται τὸ ἐν τέλει ἐκάστης στροφῆς τοῦτο ἐπαναλαμβανόμενον ἐπιμελῷθημα η̄ ἐπιφώνημα (ὁμοίως καὶ ἀνωτέρω ἐν σελ. 30 καὶ ἀλλαχοῦ) ἀκροτελεύτιον λεγόμενον η̄ ἐφύμνιον, ἐφάλλετο ὑπὸ παντός τοῦ λαοῦ, ἐνῷ αἱ στροφαὶ ἐψάλλοντο ὑπὸ τῷν φυλατῶν.—Πυρὶ τῆς θεότητος ἀλλῷ πτέ. ὁ ἐνδυτεὶς ὑλικὴν σάρκα διὰ τοῦ ἀλού πυρὸς τῆς θεότητος, τουτέστι ὅχι κατὰ φυσικὸν τρόπον, ἀλλὰ διὰ τοῦ θείου μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεώς του, περιβάλλεται νῦν τὸ ὕδωρ τοῦ Ἱορδάνου.

Σελ. 33. Κύμαι ταλάσσης κτέ. Τῷν τότε ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ σωθέντων Ἱσραηλιτῶν οἱ ἀπόγονοι ἔκρυψαν ὑπὸ γῆν ἐκεῖνον ὃς ἐν τῷ κύματι τῆς θαλάσσης ἔκρυψε τὸν διώκτην των τύραννον Φαραὼ—αἱ νεάνιδες αὔτινες τότε ἔψαλλον τὰ ἐπινίκια—ἐξόδιον τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς ζωῆς—τὰς εἰοόδους διέτει οἱ ἐν τῇ ἀρχῇ διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἐξῆλθον τῷν δεσμῶν. Διὰ τῶν λέξεων: ἐξόδιον—εἰσόδους ἐπιτυγχάνεται πάλιν η̄ ἐνεῖδει λογοποιηγνίου ἀρεστῆ εἰς τοὺς ποιητὰς τούτους ἀντιθέσεις. "Ομοιαὶ εἴναι καὶ τὰ κατωτέρω: ἄνω ἐν

θρόνῳ—κάτω ἐν τάφῳ, τὰ ὑπερκόσμια—καταχθόνια, νεκρὸς—ζωωργικώτατος.

Σελ. 34—35. "Ηπλωσας· ἐν τῷ Σταυρῷ—ἄλογον ταῦθις· τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.—Αδάμ δεύτερος· ὁ Χριστός—οἱ γηγενεῖς· οἱ θυητοί—παγγενῆ· μὲν ὅλον τὸ ἐκ τοῦ Αδάμι ἀνθρώπινον γένος.

Σελ. 36. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ μέγιστος δογματικὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἐγεννήθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἑβδόμου αἰώνος, ἀπέθανε πρὸ τοῦ 764, διέπρεψεν ως ὑπερασπιστὴς τῆς εἰκονολατρείας ἐν τῷ πρώτῃ περιόδῳ τοῦ κατὰ τῶν εἰκόνων πολέμου. Πρὸ τοῦ 736 ἀπεσύρθη ἐκ Δαμασκοῦ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Σάββα ἐν Παλαιστίνῃ, ὅπου ἐνησχολήθη περὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν. Αὕτης καὶ ὁ Κοσμᾶς είνεις οἱ σημαντικώτατοι συγγραφεῖς τῶν κανόνων. Οὐ Ἰωάννης κατὰ τὸ μέτρον ἐπανηλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προσφύτειας, καθὼς καὶ κατὰ τὴν γλώσσαν ἐγκατέλιπε πᾶσαν ἀπλότητα. Τὰ δύο ἐν σελίσι 36 καὶ 37 παρατιθέμενα ἀποσπάσματα κανόνων είνεις εἰς ιαμβικὸν τριμετρὸν πεποιημένα. ἔνθετον ἔτεινε ἡ φύση εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, γῆτις καὶ περισσότερον αἰσθημα ἀποπνέει καὶ πολὺ ζωηροτέρα είνεις καὶ λαμπροτέρα τὴν φράσιν.—Ἐσωος λαὸν κτέ. Πάλιν ἡ αὐτὴ καὶ πολλαχοῦ ἀλλοῦ παρὰ τοῖς ποιηταῖς τούτοις ἀναφορὰ εἰς τὴν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διέλευσιν τῶν Ἰσραηλιτῶν. Καὶ ἐκεὶ μὲν τότε ἐχέρσωσεν ὁ θυματουργὸς Θεὸς τὴν ὄγραν κέλευθον, ἐγταῦθα δὲ τῷρα ὁ Ἰησοῦς, γεννηθεὶς εἰς τὸν κόσμον, κατέστησε βατήν τὴν οὐρανίαν ὅδὸν (τρίθον πόλου ἦτοι τοῦ οὐρανίου θόλου, τοῦ στερεώματος).—κατ' οὐσίαν κτέ. Ἄτε θεὸν ἄμα καὶ ἀνθρωπὸν, «διμούσιον» δέ τῷ πατρὶ (κατ' οὐσίαν οὐσίαν τῷ πατρὶ).—τὸν πρὸ ἥλιου διότι ἀναρχος ὁν ἐγεννήθη πρὸ πάσης κτίσεως—σπέος· τὸ σπήλαιον ἐν Βηθλεέμ.—ἴδιων λαντί είδον, οἱ Μάγοι δηλονότι·—τὸν αὐτὸν καὶ βροτὸν καὶ κύριον· θεὸν ἄμικ καὶ ἀνθρωπὸν. «Ολη ἡ ποίησις συνισταται σὶς τὰς δογματικὰς ταύτας βεβαιώσεις, ἐπαναλαμβανομένας κατὰ κόρον»—χορὸς ἄγραυλος· οἱ ἀγραυλοῦντες (ἐν τοῖς ἀγροῖς αἰλιζόμενοι, διαμεγοντες) ποιημένες ἀξιωθέντες νὰ ἰδωσι τὸν πανευθαίμονα οἰόν τῆς πανάγου γύμφης καὶ τῶν ἀσωμάτων τὰ τάγματα (τοὺς ἀγγέλους) μελωδοῦντα τὸν Χριστόν, ἐξέστησαν διὰ τὸ παράδοξον τοῦ γενομένου.

Σελ. 37. Εἰς τὴν πρώτην στροφὴν ἡ αὐτὴ πάλιν εἰκὼν τῆς διαδόσεως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.—στειβεῖ πατεῖ μὲν τὴν θάλασσαν ὁ Ἰσραὴλ, ἀποδειχθεῖσαν αὐθεὶς ἡ πειρόν (ξηράν). ὁ δὲ μέλας πόντος, ως ὑδατόστρωτος τάφος, ἔκρυψεν ἄρδην (σύμπαντας) τοὺς τριστάτας τῶν Αἰγυπτίων. — τιμοτάτας· ὁ τριστάτης, ὁ τρίτος μετά τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασιλισσαν ἴστάμενος ἦτοι ὁ «μέγας βεζίρης» τοῦ κράτους, ἐθῶ δικιας σημαίνει γενικῶς σύμπασαν τὴν ἀκολουθίαν, τὸν στρατὸν τοῦ Φαραώ.

"Ορθρού φαρέντος·" ἐννοεῖ ὑποθέτω τὸν ἐκ τῆς ἐρήμου εἰς τὸν Ἰορδάνην ἐλθόντα Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν.— ἥλιον· σὺ ὁ ἄναξ τοῦ ἥλιου ἔκυψες τὸν

αὐχένα ὑπὸ τὴν βραπτίζουσάν σε χεῖρα τοῦ Ἰωάννου.— νέον νεωστὶ πάλιν, τώρα πάλιν.— ὅπα τὴν φωνήν: οὗτός ἐστιν ὁ οὐράνιος μου ὁ ἀγαπητός, τὴν ἓξ οὐρανοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα ἀκουσθεῖσαν.— χρηματίζει λαμπάνει τὴν προσηγορίσαι, καλεῖται.

Σελ. 38—39. οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου κτέ. ὁ Μωϋσῆς τόφες τὸν βράχον διὰ τῆς ράβδου ἤγοιξε πηγὴν. Ὅδατος διὰ τὸν διψῶντα ἐν τῇ ἔρημῳ λαόν.— τοῦ καινοῦ κτέ. τρόπον τινὰ εἶνε νέον εὑφρόσυνον πόλια, ἀλλος οἰνος—τὸ εὑφρόσυνον τοῦτο γέννημα τῆς ἀμπέλου—τὸ πάσχα, ἡ ἀνάστασις, ὁ Χριστός.— ἐν τῇ εὐσήμῳ ἥμέρᾳ τῇ εὐοιώνῳ.

Αἱ δύο τελευταῖαι στροφαὶ ὠραιότατα ἐκφράζουσι τὴν χαρὰν, ἐπὶ τῇ ἔορτῇ.

Σελ. 40. Οἱ ὀλίγοι οὗτοι στίχοι εἰναι ποιήματος συντεθέντος εἰς ἀνάμνησιν σεισμού ἔχουσιν ἐπιγραμματικὴν χάριν.

Σελ. 41. Γνωστός εἶνε ὁ περὶ τῆς Κασίας (τὸ ὄνομα τῆς φέρεται καὶ ἀλλως: Κασιανή, Εἰκασία) θρύλος. Τὸ ζῷον τοῦτο εἶνε διμολογουμένως ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς βυζαντινῆς ποιήσεως καὶ διὰ τὸ βαθὺ ἐμπνέον αὐτὸς αἰσθημα καὶ διὰ τὸν ὑψηλὸν ἐν γένει τόνον του. Ἀγαφέρεται εἰς τὴν μύρα μετὰ τῶν δικριών της κατακενώσασαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἀμαρτωλήν.— μυροφόρου τάξιν* ὡς μίχ τῶν μυροφόρων γυναικῶν, αἰτινες εἰς τὸν τάφον κατόπιν ἐλθοῦσαι μύροις ἔρρανον αὐτόν.— νὺξ κτέ. ὁ ἔρως τῆς ἀμαρτίας, ὁ οἰστρος (τὸ κέντρον) τῆς ἀμαρτίας εἶνε γὺν ζοφώδης καὶ ἀσέληνος, τυφλώνουσα τὸν ἀνθρωπον.— ὁ νεφίλαις διεξάγων* ἐξάγει καὶ εἰς νεφέλας αἴρει τῆς θαλάσσης τὸ ὄδωρο—κλίνας τοὺς οὐρανούς διέτις κατεδέχθη ἐξ οὐρανῶν κατότελθὼν γά εἰσέλθη εἰς σῶμα θυητοῦ, ἐκκενώνων εἰς αὐτὸς τὴν θείαν του οὐσίαν.— ἀποσμήξω* θά σφογγίσω ὡς ἡ ἀμαρτωλή τοῦ Εὐαγγελίου.— ὀν.. κρότον* ὃν ποδῶν τὸν κρότον, ὃς λέγει ἡ Γραφὴ περὶ τῆς Εὔκας μετὰ τὴν ἀμαρτίαν.— τοῖς ωοῖν ἡγηθεῖσα ἐγωτισθεῖσα, ἀκούσασα.

Σελ. 42. Τὸν νυμφῶνά σου* κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὰς παρθενους τοῦ Εὐαγγελίου.— Ἀνατολὴ ἀνατολῶν* τὸ καθαρώτατον ἀνατέλλον φῶς εἶνε ὁ σωτήρ τοῦ κόσμου Χριστός.— οἱ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ* ἡμεῖς οἱ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ εὑρομενοι γά τὴν ἀλήθειαν.

Δημ. Λευκενός 0,75

ΕΚΛΟΓΑΙ ΙΕΡΩΝ ΥΜΝΩΝ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΔΙΔΑΚΤΕΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

1914—1915

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1915

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τὸ πρόγραμμα τῶν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις τοῦ Κράτους διδακτέων μαθημάτων κανονίζεται ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1914—1915 ὡς ἔξῆς.

Τρίτη τάξις τοῦ γυμνασίου

Άναγνωσις ἀπὸ του Μαρτίου ἐκλεκτῶν μερῶν τῆς χριστιανικῆς λυρικῆς ποιήσεως (Κασσιανῆς, Ρωμανοῦ, Κοσμᾶ κλπ.).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

‘Ο ‘Υπουργὸς
Ι. Δ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

πελαγος μητρα ασκεψη
σε λιγο μεγαρ αγραφα τα
στη πλωμα αν σπιρτα γυγητα

Αραπιας ατι, Καλλαρεσ, ποτε τ

Αραπιας ατι, Καλλαρεσ, ποτε τ
πελαγος μητρα πελαγος πλαγι το
σε λιγιαν ορα φευκυτε τα λιγια

(Cavalli dell'opera. La mette del Gallo
muse dell'anglo. Il cui, gran man bul
di un pio uomo i mici mici. μετι.
αραπιας ατι, Καλλαρεσ, Βιζι
πελαγος μητρα πελαγος πλαγι το
σε λιγιαν ορα ζευκτει τα λιγια

Χαρακτηριστικαι παραλλαγαι των ιδιων στιχων, με παρεν